

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗМІЦНЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ І НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ УКРАЇНИ

*Матеріали науково-практичної конференції
Київ, 24 серпня 2010 р.*

Київ
Видавець О. С. Ліпкан
2010

УДК
ББК

Актуальні проблеми зміцнення державності і національної єдності України (Київ, 24 серпня 2010 р.). — К.: ФОП Ліпкан О. С., 2010. — 80 с.

ISBN 978-966-2439-12-0

Учасники науково-практичної конференції, присвяченої 19 річниці незалежності України, розглянули актуальні проблеми зміцнення державності і національної єдності, приділивши особливу увагу методологічним проблемам теорії держави та права, адміністративного та кримінально-процесуального права.

У роботі науково-практичної конференції взяли участь науковці вищих навчальних закладів освіти, а також, експерти державних установ та неурядових організацій, здобувачі та студенти.

УДК
ББК

ISBN 978-966-2439-12-0

© О. С. Ліпкан, 2010

ЗМІСТ

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО. ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. КРИМІНАЛІСТИКА

ЗІЗНАННЯ У ВЧИНЕННІ ВБИВСТВА І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ	8
<i>Алексійчук Олександр Миколайович, ад'юнкт кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ</i>	
ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ	12
<i>Білокін Руслан Михайлович, здобувач кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ</i>	
ПРЕДМЕТ І МЕЖІ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	15
<i>Воробйова Ірина Вікторівна, адвокат</i>	
ГЕНЕЗИС ІНСТИТУТУ ОСКАРЖЕННЯ У ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	17
<i>Зарева Іван Іванович, здобувач кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ</i>	
ВИДИ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ У ДОСУДОВИХ СТАДІЯХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	19
<i>Корсун Володимир Ярославович, здобувач кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ</i>	

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ШАХРАЙСТВАМ АБОНЕНТІВ У СФЕРІ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ	22
<i>Крижевський Андрій Вадимович, здобувач Київського національного університету внутрішніх справ</i>	
ПРОЦЕСУАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ ПОТЕРПІЛОГО І ЙОГО ПРЕДСТАВНИКА ЗА УСТАВОМ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА 1864 РОКУ	23
<i>Кучевський Петро Васильович, здобувач кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ</i>	
СИСТЕМНІСТЬ ПРАВА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ КРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	26
<i>Малярчук Тетяна Володимирівна, здобувач кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ</i>	
ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ АДВОКАТА- ПРЕДСТАВНИКА ПОТЕРПІЛОГО ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ	29
<i>Михайлів Світлана Василівна, ад'юнкт кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ</i>	
ДОПИТ СВИДКА ЗА УЧАСТЮ АДВОКАТА	31
<i>Панчук Оксана Вікторівна, ад'юнкт кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ</i>	
ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ КРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНИХ І КРИМІНАЛІСТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ У РОБОТІ СЛІДЧОГО	32
<i>Паризький Ігор Володимирович, ад'юнкт кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ</i>	

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАННЯ ОСОБИ ПОТЕРПІЛОЮ У СПРАВАХ ПРО ЗЛОЧИНИ, НАСЛІДКОМ ЯКИХ СТАЛА СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО	35
--	-----------

*Процько Ганна Іванівна,
ад'юнкнт кафедри кримінально-правових дисциплін та
профілактики злочинів Академії управління МВС України*

ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ І ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ У ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ В КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ	37
--	-----------

*Ринда Володимир Володимирович,
здобувач кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ*

ДОКАЗУВАННЯ ОБСТАВИН, ЩО ПОМ'ЯКШУЮТЬ ПОКАРАННЯ, В ХОДІ РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ В СУДІ.....	39
--	-----------

*Стрілець Юрій Петрович,
адвокат, здобувач кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ*

ТРАНСКУЛЬТУРАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СУБКУЛЬТУРИ ЖІНОЧИХ ІЗОЛЬОВАНИХ СПІЛЬНОТ (МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ) У СУСПІЛЬНИЙ ПРОСТІР	41
--	-----------

*Цимбал Юлія Юрїївна,
секретар судових засідань судової палати у цивільних справах
Апеляційного суду Чернівецької області*

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

ПОКАЗАННЯ СВИДКА ЯК ЮРИДИЧНІ ФАКТИ	44
---	-----------

*Гордєєв Віталій Володимирович,
помічник заступника голови Апеляційного суду
Чернівецької області,
асистент кафедри правосуддя юридичного факультету
Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича,
викладач Чернівецького регіонального відділення Академії
суддів України, кандидат юридичних наук*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	46
<i>Залізняк Віталій Анатолійович, здобувач Національного університету біоресурсів і природокористування України</i>	
ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	48
<i>Кушнір Ольга Василівна, здобувач Київського національного університету внутрішніх справ</i>	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ВІДНОСИН: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	51
<i>Линник Григорій Миколайович, здобувач кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України</i>	
УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ	54
<i>Усенко Олена Володимирівна, здобувач кафедри адміністративного права і процесу Київського національного університету внутрішніх справ</i>	

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.....	57
<i>Кудінов Володимир Олексійович, здобувач Національного університету біоресурсів і природокористування України</i>	
СУТНІСТЬ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ІПОТЕЧНИХ УСТАНОВ	59
<i>Колосінський Ігор Анатолійович, здобувач кафедри цивільного права та процесу КНУВС</i>	

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

ВІДСУТНІСТЬ У ДІЯХ ПРАЦІВНИКА МІЛЦІЇ, УМИСЛУ ЯК СУТТЄВА ОЗНАКА ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ПОМИЛКИ ...	62
<i>Калєніченко Лідія Іванівна, викладач кафедри теорії та історії держави і права Харківського національного університету внутрішніх справ</i>	
ПРАВОВА СФЕРА ЯК ІНСТИТУТИВНА СФЕРА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	65
<i>Лобода Андрій Миколайович, здобувач кафедри теорії держави і права Київського національного університету внутрішніх справ</i>	
АНОНС	69

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО. ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. КРИМІНАЛІСТИКА

ЗІЗНАННЯ У ВЧИНЕННІ ВБИВСТВА І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ

АЛЕКСІЙЧУК Олександр Миколайович,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ

Взагалі зізнання — це відкрите і відверте повідомлення про свої дії, вчинки. Незважаючи на лаконічність цього визначення, воно є достатньо чітким і містить у собі основні ознаки досліджуваного явища. У контексті нашого дослідження з цього визначення витікає, що, по-перше, повідомлення має бути відкритим, тобто адресованим певній особі чи колу осіб доступним для розуміння способом, усним чи письмовим; по-друге, особа повідомляє про свої дії, про злочин, у вчиненні якого вона брала участь незалежно від форми співучасті — як виконавець, організатор, підбурювач чи пособник, самостійно чи в складі групи.

Процесуальний статус особи, що зізнається, може бути різним — підозрюваний, обвинувачений, свідок. На момент зізнання особа може і не мати певного процесуального статусу у справі.

Відкритість зізнання передбачає повідомлення про вчинений злочин іншій особі — суб'єкту отримання зізнання. Такими суб'єктами можуть бути як посадові особи, які ведуть кримінальний процес (особа, яка провадить дізнання, слідчий, прокурор, суддя), так і сторонні особи, що не мають відношення до кримінальної справи. Саме з факту і моменту передачі особою неофіційної інформації про вчинений нею злочин і починається складний процес дослідження зізнання, що надалі набуває форми процесуального доказу. Тому слідчий вправі і повинен знати, кому, коли і за яких обставин особа зізналась у вчиненні злочину до того, як дала офіційні показання під час допиту. Ці відомості, а також причини, що спонукали особу до зізнання, повинні враховуватись під час досудового розслідування.

У контексті повного, всебічного і об'єктивного дослідження обставин справи можна зробити висновок про те, що отримання зізнання у вчиненні злочину (безумовно, законними способами) є обов'язком відповідних посадових осіб (особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора), оскільки достовірні показання, в яких особа визнає свою вину, значно полегшують розкриття злочину і дають можливість для збирання інших доказів у справі.

Зізнання за своїм змістом передбачає саме відверте повідомлення про злочин. тобто, відомості, що повідомляються суб'єктом зізнання, повинні бути правдивими, достовірними. Цим зізнання відрізняється від само обмови — неправдивого зізнання. Звичайно, на практиці рідко зустрічаються випадки, коли особа під час зізнання повідомляє відомості, що повністю, в усіх деталях відповідають дійсності. Через ряд причин об'єктивного і суб'єктивного характеру показання особи у певній частині можуть відрізнятися від реального стану речей. Показання, як і інші докази, це відображення злочину. А будь-яка передача, перенос інформації неминуче супроводжується її частковою втратою [1, с. 119].

Як відомо, доказуванню у кримінальній справі підлягають факти і обставини, перераховані у ст. 64 КПК України. Саме питання про факт вчинення конкретною особою злочину цікавить слідчого насамперед. Факт завжди однозначний, він або є, або його немає. Обставини, за яких відбувся факт, можуть бути різними, чим і пояснюється їх різна кримінально-правова оцінка. Тільки при позитивній відповіді на питання про наявність факту злочину, з'являється сенс встановлювати інші обставини, що стосуються мотивів вчиненого, обставин, що обтяжують чи пом'якшують покарання та ін.

З урахуванням викладеного можна запропонувати таке визначення зізнання у вчиненні вбивства: це відкрито виражене — в усній чи письмовій формі — відверте повідомлення особи про участь у вчиненні вбивства іншій особі, що містить інформацію про факти і обставини, які підлягають доказуванню в кримінальній справі.

Практика досудового розслідування і судового розгляду справ про вбивства, як і чинне кримінально-процесуальне законодавство доводять, що зізнанню обвинуваченого (підсудного) надається далеко не рядове значення.

Основна вимога до оцінки визнання вини закріплена у ч. 2 ст. 74 КПК України, відповідно до якої визнання обвинуваченим своєї вини може бути покладено в основу обвинувачення лише при підтвердженні цього визнання сукупністю доказів, що є в справі. Ця норма відображає складне і неоднозначне ставлення до визнання вини. З однієї сторони, йому надається значення бути покладеним в основу обвинувачення, про що не йдеться більше ні про один доказ. З іншої сторони, побоювання того, що

визнання може бути неправдивим, вимагає додаткових гарантій його достовірності.

Як зазначається у процесуальній літературі, це правило народжено судово-слідчою практикою і відображає її потреби. Певною мірою воно вносить формальний характер в оцінку доказів, обмежуючи її наперед сформульованою в законі оцінкою визнання обвинуваченим своєї вини. Однак внесення у цьому випадку формальних начал в оцінку доказів повністю відповідає задачам доказування [2, с. 187].

Зі з'ясування питання про визнання вини починається допит особи після пред'явлення їй обвинувачення на досудовому слідстві (ч. 6 ст. 143 КПК України). Після оголошення прокурором у судовому засіданні обвинувального висновку, а у справах приватного обвинувачення — скарги потерпілого, головуючий роз'яснює підсудному суть обвинувачення і запитує, чи зрозуміле йому обвинувачення, чи визнає він себе винним і чи бажає давати показання (ст. 298 КПК України). Залежно від позиції обвинуваченого (підсудного) щодо визнання своєї вини будується тактика інших суб'єктів процесу — слідчого, прокурора, захисника.

Визнання вини має важливе значення в розслідуванні злочину, воно значно полегшує роботу слідчого зі збирання доказів. Особливе значення зізнання набуває у справах про вбивства, вчинені в умовах неочевидності. Достовірні показання обвинуваченого (підозрюваного), в яких він визнає свою вину, мають комплексний характер, тобто містять відомості про численні факти, що цікавлять органи досудового розслідування, на відміну від інших доказів, які частіше встановлюють лише окремі елементи складу злочину.

У будь-якій справі про умисне вбивство зізнання обвинуваченого є не тільки джерелом нових даних про обставини, що мають значення для вирішення справи. Воно виступає в ролі ланцюжка, що поєднує окремі фактичні дані, які містяться в показаннях свідків, протоколі огляду місця події, висновку експерта та інших, в єдиний ряд доказів. І навпаки, відсутність таких показань обвинуваченого (підозрюваного) значно ускладнює процес розслідування, а в деяких випадках взагалі робить його безрезультатним і, як наслідок, тяжкий злочин залишається нерозкритим.

Саме важливістю зізнання для встановлення істини у справі пояснюється прагнення практичних працівників — дізнавачів, слідчих, прокурорів — отримати достовірні показання, в яких особа визнає свою вину. Тому не зовсім правильним видається твердження про те, що мета такого прагнення — домогтись від обвинуваченого щирого каяття і що таке бажання свідчить про переоцінку в слідчій і судовій практиці значення визнання обвинуваченим

своєї вини [2, с. 188]. Цілком справедливим у цьому аспекті є зауваження Л.М. Карнеєвої про те, що прагнення слідчого як можна швидше отримати правдиві показання обвинуваченого чи підозрюваного у вбивстві є закономірним і цілком виправданим [3, с. 59].

У юридичній літературі висловлюється думка про необхідність розмежування значення зізнання обвинуваченого, підозрюваного в кримінально-процесуальному аспекті як доказу винності (при цьому воно є «рядовим» доказом) і в тактичному як засобу розкриття злочину (у цій ролі воно може мати важливе, а інколи, і вирішальне значення) [3, с. 59; 4, с. 18–19].

Звичайно, змішувати джерело доказу і засіб розкриття злочину не можна, однак, на наш погляд, їх не можна і чітко протиставляти. Кримінально-процесуальне і криміналістичне значення зізнання взаємопов'язані.

В ході перевірки зізнання його криміналістичні якості переходять у процесуальні. Якщо ж повідомлені факти не відповідають дійсності, такі показання не можуть бути доказом винності обвинуваченого. і навпаки, якщо зізнання знаходить своє об'єктивне підтвердження, такі показання набувають значення процесуального доказу, що може бути підставою для прийняття процесуальних рішень у справі.

Таким чином, отримуючи від особи достовірні відомості про злочин, що сприяють його розкриттю, слідчий одночасно отримує і важливий процесуальний доказ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Белкин Р.С. Курс криминалистики: В 3-х томах. — Т. 2: Частные криминалистические теории. — М.: Юристъ, 1997. — 463 с.
2. Кокорев Л.Д., Кузнецов Н.П. Уголовный процесс: доказательства и доказывание.— Воронеж: Изд-во ВГУ, 1995. — 262 с.
3. Карнеева Л.М. Процессуальные вопросы применения звукозаписи при расследовании убийств // Вопросы борьбы с убийствами. — М., 1969. — С. 59.
4. Баев О.Я. Тактика следственных действий: учебное пособие. — Воронеж, 1995. — 224 с.

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

БІЛОКІНЬ Руслан Михайлович,

здобувач кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ

Забезпечення захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина, суспільства і держави від протиправних посягань виступають основними цільовими завданнями органів кримінальної юстиції. Євроінтеграційний рух України зумовлює необхідність виконання узятих на себе зобов'язань, одним із яких виступає реформування кримінальної юстиції, яка має відповідати сучасним науковим уявленням щодо дальшої розвою правової демократичної і соціальної держави, будови громадянського суспільства.

Проблема реформування прокуратури як складової системи органів кримінальної юстиції є предметом тривалих дискусій як на рівні науковому, так і на рівні практичному. Окрім цього, слід зазначити, що 8 квітня цього року Президент України своїм Указом №311/2008 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» затвердив Концепцію реформування кримінальної юстиції України.

Відповідно до цієї концепції конституційні повноваження та принципи організації прокуратури мають відповідати стандартам демократичного суспільства, що керується принципом верховенства права, згідно з рекомендаціями Парламентської асамблеї та Комітету міністрів Ради Європи. А останній — від 14 березня 2008 року — висновок Моніторингового комітету Парламентської асамблеї Ради Європи містить два пункти (56 та 57), які повністю присвячені питанням реформування правоохоронних органів, у тому числі й прокуратури. У даних документах зазначається, що реформа прокуратури не тільки повинна відповідати принципам верховенства права та рекомендаціям ПАРЄ, а й має базуватися на трьох складових: внесення змін до Конституції; перегляд законодавчо визначеної системи прокуратури, тобто перегляд закону про прокуратуру; реформування кримінально-процесуального законодавства.

Однак різноманітні дискусії, навіть певні кроки законодавчого й практичного характеру, спрямовані на удосконалення правової основи діяльності прокуратури, перегляд підвалин та принципів організації самої прокуратури як єдиної системи, визначення її місця, ролі та функцій у нових суспільно-економічних, політичних та історичних умовах нині так і не дали практичних

перетворень, позбавлення прокуратури не властивих функцій і зміни принципу її поділу з урахуванням потреб наших співвітчизників, національних традицій, а не лише вимог ЄС.

Відтак, необхідність реформування прокуратури зумовлена:

- курсом України на євроінтеграцію, що вимагає відповідності діяльності прокуратури європейським стандартам у юстиціарній сфері;
- необхідністю формування системи кримінальної юстиції відповідно до високих європейських стандартів захисту прав і свобод людини;
- транснаціоналізацією злочинності внаслідок впливу загальносвітових процесів глобалізації, виникненням нових видів та форм злочинної діяльності, їх поширенням на території України;
- потребою у формуванні дієвих механізмів взаємодії та координації між органами державної влади.

Необхідність системного реформування прокуратури в Україні є загальноновизнаною і сьогодні усвідомлюється як вченими, так і практиками. Більше того, реформування прокуратури є конституційною вимогою, яка залишається невиконаною з 1996 року. Адже у п. 9 Розділу XV Перехідних положень Конституції України зазначено на те, що прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів та функцію попереднього слідства — до введення в дію законів, що регулюють діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів, та до сформування системи досудового слідства і введення в дію законів, що регулюють її функціонування.

Отже наразі дія даних перехідних положень вже триває майже 14 років, і прокуратура продовжує виконувати не властиву собі функцію досудового слідства. Поряд із цим відбуваються і деякі негативні процеси: обмеження прав прокурора і відповідно зниження рівня контролю в державі. Йдеться передусім про Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» від 12 липня 2001 року згідно якого прокуратура позбавлена повноважень вищого і загального нагляду. Через це прокурор зараз не має зупиняти судові рішення у тих випадках, коли вони ухвалені з явним порушенням закону.

Переконані, що прокуратура має виступати як самостійний і незалежний орган із захисту прав і свобод людини і громадянина, тобто захист цих прав виступає головним і основним завданням, його безпосереднім механізмом виступають форми і методи нагляду. Причому нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів із цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами є не основним, а лише одним із завдань прокуратури і виступає механізмом реалізації загальної функції нагляду.

Прикладом, 14 серпня 2010 року сталося отруєння хімічними сполуками у несанкціонованому аквапарку в Тернополі, з приводу чого прокуратура міста подала свої акти реагування не бездіяльність органів влади, які не виконували свої ж рішення щодо заборони діяльності даного закладу.

Питання про незалежність є тісно пов'язаним із віднесенням прокуратури до тієї чи іншої гілки влади, і взагалі розуміння її призначення як самостійного і окремого державного органу.

Так, за даними певних дослідників існує чимало підходів до розв'язання даного питання: 1) *як самостійні інституції*, існують прокурорські системи Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Іраку, Росії, Туркменістану, Кореї, Еквадору та Узбекистану; 2) *у складі виконавчої влади* перебувають прокуратури Австрії, Бельгії, Німеччини, Данії, Єгипту, Ізраїлю, Італії, Канади, Польщі, Франції, Румунії, Туреччини, Нідерландів, Японії та деяких інших держав; 3) *у складі судової гілки влади* перебувають прокуратури Латвії, Люксембургу, Молдови, Колумбії, Уругваю та Грузії; 4) *у складі законодавчої гілки влади* — прокуратури Венесуели, Китаю та деяких інших країн світу.

На наше переконання прокуратура має виступати незалежним державним органом і організаційно **не входить до тієї чи іншої гілки влади**, що сприятиме гарантіям ефективного використання процедурних прокурорських можливостей за для реалізації принципу верховенства права, захисту прав і свобод людини і громадянина, а також відповідно до історичних традицій державотворення.

Відповідно до нашого бачення, **основними завданнями реформованої прокуратури** мають виступати:

- 1) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом;
- 2) здійснення кримінального переслідування на досудовому слідстві та в суді;
- 3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;
- 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян;
- 5) нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами;
- 6) має право розслідувати справи і вилучати справу з будь-якого слідчого органу у випадках, визначених законом.

ПРЕДМЕТ І МЕЖІ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

ВОРОБИЙОВА Ірина Вікторівна,
адвокат

Межі прокурорського нагляду у стадії досудового розслідування визначаються такими чинниками: 1) місцем прокуратури у системі державних органів; 2) переліком посадових осіб, на яких покладено здійснення функцій прокурора у кримінальному судочинстві; 3) співвідношенням з процесуальною самостійністю слідчого, судовим і відомчим контролем; 4) предметом прокурорського нагляду; 5) засобами (формами) прокурорського нагляду.

Варто зазначити, що оптимальне визначення меж прокурорського нагляду у досудовому провадженні загалом, і на стадії досудового розслідування, зокрема, сьогодні в умовах реформування кримінально-процесуального законодавства України має найбільш важливе значення. Прокурорський нагляд є найбільш традиційною для вітчизняного кримінального судочинства формою забезпечення законності кримінально-процесуальної діяльності на стадіях порушення кримінальної справи та досудового розслідування. Процесуальний (відомчий) контроль начальника слідчого відділу і особливо судовий контроль з'явилися у кримінальному судочинстві відносно нещодавно і мають тенденцію до свого розширення. Очевидно, таке розширення повноважень суб'єктів інших форм контролю відбувається на рахунок прокурорського нагляду. Так, частина повноважень, що раніше належали виключно прокурору, сьогодні покладені на суд (дача дозволів на обмеження конституційних прав і свобод людини). Водночас, у процесі реформування кримінально-процесуального законодавства України прокурору пропонується надати нові повноваження, що свідчить про те, що прокурорський нагляд продовжують розглядати як дієвий засіб забезпечення законності у досудовому провадженні і, зокрема, на стадії досудового розслідування. Так, у проєкті нового КПК України реєстр. № 1233 пропонується прокурору у досудовому провадженні надати, зокрема, такі виключні повноваження: порушувати усі кримінальні справи публічного обвинувачення, пред'являти обвинувачення, складати обвинувальні висновки, виносити постанови про направлення справ до суду (статті 32, 207, 232, 299).

Що стосується предмета прокурорського нагляду, то в теорії кримінального процесу та прокурорського нагляду з цього приводу висловлені різні судження. Предмет прокурорського нагляду, на думку учених, утворюють:

органи і посадові особи, відносно яких здійснюється нагляд; чітке виконання законів, точна відповідність закону дій і бездіяльності посадових осіб; правові дії (слідчі та інші процесуальні дії, оперативно-розшукові заходи); досудове розслідування; законність дій і рішень органів досудового розслідування, дотримання прав і свобод людини і громадянина (О. О. Зархін, В. К. Звірбуль, В. С. Зеленецький, П. М. Каркач, П. І. Кудрявцев, М. Є. Курочка, Б. О. Галкін, Д. М. Бакаєв, В. І. Басков, А. І. Долгова, В. М. Клочков, Г. К. Кожевников, І. Д. Перлов, В. М. Савицький, В. Я. Чеканов та ін.). І цей перелік зовсім не вичерпує висловлених з цього приводу міркувань.

Певну ясність у цю дискусію вносить Закон України «Про прокуратуру», відповідно ст. 29 якого предметом нагляду є додержання законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.

Аналіз цієї норми дозволяє зробити ряд висновків для означення предмета прокурорського нагляду на стадії досудового розслідування. По-перше, згідно ч. 1 ст. 29 Закону України «Про прокуратуру» предметом нагляду прокурора є не самі органи і посадові особи, не їх процесуальні дії і рішення, а додержання законів в їх діяльності. По-друге, аналіз ч. 2 ст. 29 Закону України «Про прокуратуру» дозволяє визначити два основні напрями здійснення прокурорського нагляду. З однієї сторони, це захист особи, її прав, свобод, власності, прав юридичних осіб від злочинних посягань, охорона прав і законних інтересів громадян, які перебувають під слідством, а з іншої — розкриття і попередження злочинів, забезпечення невідворотності відповідальності за їх вчинення. По-третє, до змісту предмета прокурорського нагляду за додержанням законів органами досудового розслідування, входять два основних взаємопов'язаних елементи: законність, як точна відповідність вимогам закону діяльності відповідних органів, і дотримання прав і свобод людини і громадянина. Саме таке розуміння предмета цієї галузі прокурорського нагляду свідчатиме про правозахисний, а не репресивний характер повноважень прокурора у досудовому провадженні.

ГЕНЕЗИС ІНСТИТУТУ ОСКАРЖЕННЯ У ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

ЗАРЕБА Іван Іванович,

здобувач кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ

Скарга як правовий засіб захисту широко представлена у міжнародних документах (Декларації прав людини, Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою, Мінімальних стандартних правилах поводження з арештованими, Зводі принципів захисту всіх осіб, що піддані затриманню чи арешту у будь-якій формі та ін.). однак інститут оскарження у кримінальному судочинстві і, зокрема, в його досудовому провадженні, перш за все, регулюється нормами кримінально-процесуального законодавства України.

Для встановлення особливостей і виявлення тенденції розвитку оскарження у досудовому провадженні необхідно піддати аналізу норми, що регулювали цей процес у різні історичні періоди.

У сфері кримінального судочинства інститут оскарження дій і рішень органу дізнання, слідчого, прокурора і суду був відомий ще у 19 ст. Так, згідно Уставу кримінального судочинства 1864 року на дії поліції могли подаватись скарги прокурору, а на дії слідчого — окружному суду (ст. 493). Скарги могли подаватись і до надходження справи до суду (ст. 494), тобто на етапі досудового провадження.

Не можна не зазначити, що незважаючи на усю прогресивність Уставу кримінального судочинства на той час, у ньому не знайшли відображення ряд положень, які негативно впливали на реалізацію права оскарження. Зокрема, не було вказівок на обов'язок слідчого роз'яснювати учасникам процесу право оскарження і порядок його реалізації, не встановлювались наслідки порушення слідчим строків передачі скарги за призначенням, можливість оскарження рішення до вищестоящого суду та ін.

У роки радянської влади інституту оскарження також приділялась увага. Зокрема, у постанові Народного Комісаріату юстиції від 16 грудня 1917 року «Про провадження арештів, обшуків, виїмок та інших слідчих дій лише за ордерами слідчих і судових установ», в Положенні про військових слідчих від 30 вересня 1919 року було передбачено право зацікавлених осіб подавати скарги на неправильні дії і постанови слідчих комісій [1, с. 110].

Остаточно інститут оскарження був сформований з прийняттям у 1922 році першого Кримінально-процесуального кодексу РСФСР, а

у 1923 році Кримінально-процесуального кодексу УРСР. У ньому інституту оскарження була присвячена окрема глава, в якій закріплювались порядок і строки подачі і вирішення скарг, коло осіб, які вправі подати скаргу, форма скарги (статті 217–223). До предмета скарги були віднесені тільки дії. Правом оскарження був наділений будь-який учасник процесу, а суб'єктами розгляду скарг були прокурор і суд. Рішення, прийняте прокурором по скарзі, могло бути оскаржене до суду.

Однак, незважаючи на ці положення, після революції 1917 року захист громадянських прав і свобод як такий був знівельований. Ефективні способи відновлення порушених прав на той час були декларативними або взагалі відсутніми. Протягом 40 років відносини між державою і громадянином були пов'язані з суттєвим обмеженням прав особи. У 30–60 роках минулого століття право оскарження було декларативним правом.

Важливим кроком на шляху розвитку інституту оскарження стало прийняття у 1960 році нового Кримінально-процесуального кодексу УРСР, який з численними змінами і доповненнями діє до сьогодні. У ньому широко представлені суб'єкти права оскарження, встановлені строки подання скарг на окремі види рішень, більш чітко регламентований порядок прийняття і розгляду скарг.

Протягом періоду дії Кримінально-процесуального кодексу УРСР 1960 року до нього внесено більше 400 змін, серед яких є зміни, пов'язані з інститутом оскарження у досудовому провадженні.

Так, Законом України від 15 грудня 1992 року кодекс було доповнено статтею 99–1 «Оскарження рішень про відмову в порушенні кримінальної справи», а також низкою статей (236¹–236⁶), присвячених оскарженню до суду і розгляду судом окремих процесуальних рішень (відмови у порушенні кримінальної справи, санкції прокурора на арешт, закриття кримінальної справи).

Законом України від 21 червня 2001 року, що був прийнятий в межах проведення в Україні так званої «малої» судово-правової реформи, також були внесені істотні зміни до процесуальних норм інституту оскарження в досудовому провадженні. Так, у зв'язку з встановленням судового порядку обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту і продовження строків тримання під вартою на стадії досудового розслідування кодекс був доповнений статтями 165², 165³, в яких встановлюється апеляційний порядок оскарження відповідних судових рішень, а статті 236³, 236⁴, що встановлювали оскарження до суду санкції прокурора на арешт і порядок розгляду судом такої скарги — скасовані. Також цим Законом розширені можливості оскарження дій і рішень органів досудового розслідування і прокурора до суду (відповідні зміни були внесені до статей 215, 234, 236 КПК України).

30 січня 2003 року Конституційний Суд України виніс рішення, яким визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), положення ч. 6 ст. 234, ч. 3 ст. 236 КПК України, які унеможливлювали розгляд судом на стадії досудового слідства скарг на постанови слідчого, прокурора стосовно приводів, підстав і порядку порушення кримінальної справи щодо певної особи.

У зв'язку з цим рішенням Законом України від 14 грудня 2006 року КПК України був доповнений статтями 236⁷, 236⁸, що встановили порядок оскарження до суду постанови про порушення кримінальної справи у досудовому провадженні і порядок розгляду судом такої скарги.

Таким чином, намітилась стійка тенденція розширення предмета скарги до суду, що є однією з форм судового контролю у досудових стадіях кримінального процесу і однією з основних процесуальних гарантій змагальності досудового провадження. Тому така тенденція має бути збережена і закріплена і у новому КПК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. История законодательства СССР и РСФСР по уголовному процессу и организации суда и прокуратуры: Сборник документов / Под ред. С.А. Голунского. — М.: Госюриздат, 1955. — 635 с.

ВИДИ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ У ДОСУДОВИХ СТАДІЯХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

КОРСУН Володимир Ярославович,

здобувач кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ

Загальновідомо, що кримінальне судочинство представляє собою чітко регламентований кримінально-процесуальним законом порядок провадження у кримінальних справах, тобто підстави, умови і порядок провадження процесуальних дій, якими державні органи і посадові особи реалізують свої повноваження, а громадяни здійснюють свої права і виконують процесуальні обов'язки, а також зміст і форму процесуальних актів. Виходячи з цього, можна визнати, що формами судового контролю є порядки розгляду судом відповідних процесуальних питань.

У свою чергу види судового контролю у досудових стадіях кримінального процесу будуть визначатись самим змістом розглядуваних питань. Критерії ж розмежування такого змісту можуть бути різними.

На наш погляд, найбільшу практичну і теоретичну цінність мають дві класифікації видів судового контролю у досудових стадіях кримінального процесу.

Перша класифікація за хронологією поділяє судовий контроль у досудовому провадженні на попередній і подальший. До першого виду судового контролю (попереднього) належить судовий контроль при наданні згоди на обмеження конституційних прав та свобод людини. До другого виду судового контролю (подальшого) належать: 1) розгляд судом скарг на дії і рішення органів дізнання, слідчого, прокурора; 2) судовий контроль у зв'язку з оскарженням рішення про видачу особи (екстрадицію). Останній підвид виділений нами як самостійний, оскільки він істотно відрізняється за предметом судового контролю, суб'єктами, підсумковими рішеннями.

В основу другої класифікації видів судового контролю у досудових стадіях кримінального процесу покладено комплекс складових критеріїв (об'єкт, предмет контролю, компетенція ініціаторів судового контролю, підсумкові рішення та деякі інші).

Таким чином, судово-контрольні дії на стадіях порушення кримінальної справи та досудового розслідування умовно можна поділити на три види:

- 1) судовий контроль при наданні згоди на обмеження конституційних прав та свобод людини;
- 2) судовий контроль при розгляді судом скарг на дії і рішення органів дізнання, слідчого, прокурора;
- 3) судовий контроль у зв'язку з оскарженням рішення про видачу особи (екстрадицію).

До першого з них слід віднести компетенцію суду щодо:

- обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту (ст. 165–2 КПК України);
- продовження строків тримання під вартою (ст. 165–3 КПК України);
- поміщення обвинуваченого у медичний заклад для проведення стаціонарної судово-медичної або судово-психіатричної експертизи (ст. 205 КПК України);
- проведення обшуку житла чи іншого володіння особи (ст. 177 КПК України);
- проведення виїмки матеріальних носіїв секретної інформації та/або документів, що містять банківську таємницю, виїмка документів виконавчого провадження, а також примусова виїмка з житла чи іншого володіння особи (ст. 178 КПК України);

- проведення огляду житла чи іншого володіння за відсутності згоди особи (ст. 190 КПК України);
- накладення арешту на поштово-телеграфну кореспонденцію (ст. 187 КПК України);
- зняття інформації з каналів зв'язку (ст. 187 КПК України);
- накладення арешту на вклади чи підозрюваного або осіб, які несуть за законом матеріальну відповідальність за його дії (ч. 1 ст. 126 КПК України).

До другого виду судового контролю ми відносимо компетенцію суду щодо розгляду скарг на дії і рішення органів досудового розслідування і прокурора. Цим видом судового контролю охоплюються усі дії і рішення органів досудового розслідування і прокурора, що приймаються ними у досудових стадіях кримінального процесу, у тому числі, порушення кримінальної справи, відмова у порушенні кримінальної справи, закриття кримінальної справи (ч. 5 ст. 234, ч. 2 ст. 236, статті 236–1, 236–5, 236–7 КПК України).

Третій вид судово-контрольної діяльності на досудових стадіях кримінального процесу регламентується розділом 9 КПК України і є відносно новим для вітчизняного кримінально-процесуального законодавства України (кодекс доповнено цим розділом Законом України від 21 травня 2010 року). Цей вид ми також відносимо до судового контролю на досудових стадіях, оскільки тут вирішуються питання, що виникають, як правило, на аналогічних нашим початковим стадіям іноземних кримінальних проваджень, і мають дискретний характер (тобто, кримінально-процесуальні відносини в Україні, що є характерними для цього виду судового контролю, виникають і розвиваються тільки у зв'язку і на період розгляду судом рішення про видачу).

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ШАХРАЙСТВАМ АБОНЕНТІВ У СФЕРІ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ

КРИЖЕВСЬКИЙ Андрій Вадимович,

здобувач Київського національного університету
внутрішніх справ

Незважаючи на те, що шахрайство у структурі злочинності, відповідно до статистичних даних МВС України, складає незначну частку, боротьба з даним видом злочинів є актуальним напрямком діяльності правоохоронних органів.

Особливого звучання дана проблема набуває для сфери мобільного зв'язку, яка нині досить динамічно розвивається. Так само прогресують способи вчинення шахрайств у даній галузі.

За цих умов одним із напрямів діяльності операторів мобільного зв'язку стає запобігання шахрайствам абонентів. Під оператором мобільного зв'язку у цій роботі ми розуміємо оператора телекомунікацій, що надає послуги рухомого (мобільного) зв'язку. У свою чергу, зміст терміну «оператор телекомунікацій» визначено чинним законодавством як «суб'єкт господарювання, який має право на здійснення діяльності у сфері телекомунікацій із правом на технічне обслуговування та експлуатацію телекомунікаційних мереж» [1].

Найбільш розповсюдженими на цей час є шахрайства, що вчиняються абонентами при замовленні та отриманні послуг мобільного зв'язку. До таких входять:

- шахрайства абонентів, у результаті яких заподіяна шкода іншим абонентам;
- шахрайства абонентів, у результаті яких заподіяна шкода оператору мобільного зв'язку;
- інші шахрайства абонентів.

Одним із найбільш ефективних і перспективних напрямів запобігання шахрайствам абонентів є інтелектуальні системи для боротьби із шахрайством (Fraud Management System (FMS)). За допомогою цих інструментів оператори можуть виявляти випадки шахрайства і успішно боротися з ними. Встановлення такої системи може окупитися менше ніж за рік, однак далеко не кожен оператор може дозволити собі її придбання. Вартість подібних

систем досить висока, часто вона порівняна з вартістю білінгових систем. Тому впровадження спеціалізованих рішень для боротьби із шахрайством можуть дозволити собі, як правило, тільки великі оператори з великою кількістю абонентів і високим обсягом сукупного доходу, тобто там, де збитки від шахрайств порівняні з вартістю цих систем [2].

Маємо зауважити, що нині практично відсутня взаємодія між операторами мобільного зв'язку та правоохоронними органами з питань запобігання шахрайствам абонентів. Тоді одним із перших кроків, який би дозволив підвищити рівень такої взаємодії, ми вважаємо налагодження інформаційного обміну між суб'єктами такої взаємодії. Особливо важливими для своєчасного запобігання шахрайствам за цих умов стають дані інтелектуальних систем для боротьби із шахрайством, що можуть стати як джерелом інформації про шахрайство, що готується, так і доказами у подальшому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про телекомунікації : Закон України від 18 листопада 2003 р. № 1280-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 12. — С. 155 (зі змінами).
2. Куперштейн Л. М. До проблеми виявлення шахрайства у телекомунікаційних мережах на базі інтелектуальних технологій / Л. М. Куперштейн // Матеріали ІІІ МНТК «Сучасні проблеми радіоелектроніки, телекомунікацій та приладобудування». — Вінниця. — 2007. — С. 25–26.

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ ПОТЕРПІЛОГО І ЙОГО ПРЕДСТАВНИКА ЗА УСТАВОМ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА 1864 РОКУ

КУЧЕВСЬКИЙ Петро Васильович,

здобувач кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ

Велика судова реформа 1864 року відкрила нову епоху в історії розвитку вітчизняного права. У сфері кримінального судочинства такі принципи та інститути, як гласність суду, змагальність, усунення формальної теорії доказів, відокремлення судової влади від адміністративної, виборний мировий суд, присяжні засідателі, адвокатура, підняли судову владу одразу на декілька щаблів її розвитку.

Безперечним здобутком Уставу кримінального судочинства (далі — Устав) у порівнянні з раніше діючим законодавством є допуск приватних осіб до здійснення обвинувачення в кримінальних справах. Йдеться про потерпілих, хоча Устав не передбачав єдиної термінології щодо цих осіб (вони іменуються і «потерпілими від злочину особами», і «потерпілими збитки та шкоду», і «ображеними») та не встановлював їх єдиного процесуального становища. Закон передбачав різний обсяг процесуальних прав для осіб, які постраждали від злочину, залежно від того, в якій ролі вони брали участь у справі.

Найбільшим обсягом процесуальних прав потерпілий наділявся у випадках, коли він виступав приватним обвинувачем. Згідно ст. 3 Уставу у кримінальних справах, підсудних мировим суддям, до кримінального переслідування закликалися усі приватні особи, що постраждали внаслідок злочинних дій. У справах, підсудних загальним (окружним) судам, приватне обвинувачення обмежувалося тільки тими справами, які порушувались не інакше, як за скаргою потерпілого, і підлягали закриттю за примиренням (ст. 5 Уставу), тобто справами приватного обвинувачення. В усіх інших категоріях справ потерпілі в обвинуваченні участі не брали і могли виступати в кримінальному процесі тільки як цивільні позивачі (ст. 6 Уставу).

Приватний обвинувач визнавався стороною в процесі. При цьому Устав, на відміну від чинного на той час кримінально-процесуального законодавства країн континентальної Європи, визнавав приватне обвинувачення в формі головного, тобто такого, що усуває державні органи кримінального переслідування і залежить від початку до кінця від приватного розсуду. Приватний обвинувач мав право пред'явити чи не пред'явити обвинувачення, визначав межі судового розгляду, відмовитись від обвинувачення (явно і неявно — через неявку в судові засідання), примиритись з обвинуваченим, відвести мирового суддю чи присяжних засідателів, подавати і досліджувати докази, оскаржувати дії і рішення суду.

Поза справами приватного обвинувачення згідно Уставу потерпілий позбавлявся можливості здійснення функції обвинувачення, однак не позбавлявся усіх процесуальних прав, навіть у випадках, коли цивільний позов ним не заявлявся. Так, потерпілий мав право подавати скарги на рішення окружного суду про закриття слідства (ст. 528–2), заявляти відвід судді чи прокурору (статті 599, 609).

Таким чином, процесуальні можливості потерпілого були достатньо обмеженими. Однак у юридичній літературі того часу зазначало, що недопущення потерпілого до обвинувачення у загальних судах частково компенсується їх правом виступати як цивільні позивачі. Так, І.Я. Фойницький з цього

приводу писав, що доки доступ до кримінального суду приватним особам ускладнений, інститут цивільного позову виступає необхідним корективом. Ним значно полегшується процесуальне становище потерпілого і прискорюється задоволення його вимог [1, с. 75–76].

Дійсно, цивільний позивач визнавався стороною у справі і мав достатньо широке коло процесуальних можливостей, які однак обмежувались цивільним позовом. У літературі також підкреслювалась принципова відмінність між такими суб'єктами процесуальної діяльності, як потерпілий і цивільний позивач (С.І. Вікторський, А.А. Квачевський, В.К. Случевський).

Не менш проблемним було і питання про процесуальне становище представника потерпілого, або, як його називав Устав, повіреного потерпілого. Сам закон достатньо коротко регламентував участь представників у кримінальному судочинстві і фактично обмежувався вказівкою на право діяти через повірених тим потерпілим, які виступають як приватні обвинувачі (статті 43, 90, 156 Уставу) чи як цивільні позивачі (ст. 90 Уставу). Крім того, Устав взагалі не визначав такі важливі питання, як хто може бути повіреним, які його права і обов'язки, правила допуску до участі у справі, відсилаючи суб'єктів правозастосування до Уставу цивільного судочинства (ст. 44).

Як уже зазначалось, потерпілий, якщо він не мав статусу приватного обвинувача або цивільного позивача, наділявся незначними процесуальними можливостями, до числа яких правом ати представника не належало. Не було ясності і в питання про те, чи можуть приватні обвинувачі та цивільні позивачі користуватись послугами повіреного на стадії попереднього розслідування. При відсутності вирішення цього питання в самих Уставах, в теорії це питання вирішувалось позитивно (А.А. Квачевський, П.В. Макалінський).

Між тим, Сенат, як вища судова інстанція імперії, дав з цього приводу інші роз'яснення. Сенат висловився проти участі на попередньому слідстві повірених цивільних позивачів, водночас допустив на цій стадії представництво приватних обвинувачів [2, с. 331–332]. Такі рішення Сенату, зокрема в частині обмеження прав цивільних позивачів, піддалися жорсткій критиці у юридичній літературі (І.Я. Фойницький, І.Г. Щегловітов).

Таким чином, можна констатувати, що норми Уставу кримінального судочинства 1864 року в частині регламентації процесуального становища потерпілого і його представника, не мали внутрішньої логіки, чіткості, завершеності. Прогалини правового регулювання, суперечності законодавства призводили до непослідовної слідчої і судової практики, обмеженню прав потерпілих.

Разом з тим, не можна не зазначити і про великий крок, що буз зроблений Судовими Уставами на шляху розвитку і закріплення процесуального ста-

новища потерпілого і його представника у порівнянні з дореформеним законодавством. Допуск у широких межах приватного обвинувачення, наділення приватного обвинувача, як і цивільного позивача правами сторони у процесі, надання їм права мати представників відкрили нові можливості для захисту прав і законних інтересів осіб, які постраждали внаслідок вчинення злочину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фойницький І.Я. Курс уголовного судопроизводства: В 2-х томах. — Т.2 // Под общ. ред. А.В. Смирнова. – Санкт-Петербург: Альфа, 1996. – 552 с.
2. Щегловитов С.Г. Судебные уставы Императора Александра II для мировых судебных установлений с законодательными мотивами и разъяснениями. Учреждение судебных установлений, Устав гражданского судопроизводства и Устав уголовного судопроизводства. — СПб., 1914. — 957 с.

СИСТЕМНІСТЬ ПРАВА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

МАЛЯРЧУК Тетяна Володимирівна,

здобувач кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ

Об'єктивною закономірністю існування понять у правовому просторі є їх ієрархічна, інформаційна, взаємопов'язана організація. З цього приводу відомий французький юрист Ж.-Л. Бержель справедливо зазначає, що право — це організована система цінностей, принципів, інструментів, яка знаходить свій прояв у точних правилах, і дослідних не може ігнорувати ні підстави, ні конкретні чи формальні прояви цих правил. Системний аналіз права не суперечить ні доступності права, ні його динамізму, складній структурі, ні його зв'язкам з іншими системами. Аналіз такого типу дозволяє виділити специфічність права, його загальний внутрішній зв'язок, логіку, джерела впливу, кінцеві цілі, не залишаючи поза увагою реалії, в яких воно відбувається і до яких застосовується, не приховуючи численні підсистеми, з яких воно складається, не паралізуючи процес його розвитку. Системний підхід є особливо корисним для розробки концепції права, для вивчення і застосування права [1, с. 27–28].

Системність права, що обумовлює властивості системи юридичних понять загалом, також виступає основою формулювання принципів формування понятійного апарату, у тому числі кримінально-процесуального права України. Спробуємо виділити і коротко розглянути ці принципи.

По-перше, це *принцип цілісності системи юридичних понять*. Усі юридичні поняття будь-якої галузі права входять до єдиної, цілісної, складно-структурованої системи законодавства України.

Цей принцип передбачає, що однакові поняття в нормативно-правових актах однієї і тієї ж галузі права повинні мати однакове значення. А відповідно багатозначність понять, що використовуються у текстах нормативно-правових актів, неприпустима. Так само неприпустимим є надання одним і тим же поняттям різного змістового значення.

Так, регламентуючи підстави і порядок застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, законодавець у ст. 161 КПК України називає його арештом, хоча арешт відповідно до п. 8 ст. 51, ст. 60 КК України є видом кримінального покарання.

Коли йдеться про можливість і необхідність використання понять у різних галузях права, то поняття інших галузей права повинні використовуватись у тих значеннях, які їм надані відповідними галузевими актами. Цей висновок ґрунтується на загальному принципі системності права, оскільки його окремі галузі взаємопов'язані і інтегровані в єдину правову систему. Юридичні поняття утворюють єдине ціле у цій системі, а тому поняття одних галузей можуть і повинні використовуватись нормативно-правовими актами кримінально-процесуального права, однак без зміни їх семантичної основи.

Принцип цілісності системи юридичних понять повинен дотримуватись при внесенні змін до чинного законодавства. Якщо законодавець відмовляється від використання певного поняття, то необхідно виключити це поняття з усіх норм усіх нормативно-правових актів, в яких воно використовувалось.

Так, Законом України від 21 червня 2001 року інститути громадського обвинувачення і громадського захисту були скасовані, відповідні зміни були внесені до тексту чинного КПК України, однак у ч. 2 ст. 272, у назві ст. 289 КПК України все ще згадуються такі учасники судового розгляду, як громадський обвинувач і громадський захисник.

По-друге, це *принцип структурності побудови юридичних понять*. Структура дозволяє виявити сукупність стійких зв'язків між окремими юридичними поняттями. Ці зв'язки забезпечують збереження основних властивостей понятійного апарату при різноманітних зовнішніх і внутрішніх змінах.

Частина понять, що використовується певною галуззю права, зокрема, кримінально-процесуальним правом, належить до числа загальноправових

понять, частина може бути залучена з інших галузей права. однак усі юридичні поняття, що належать до арсеналу конкретної галузі права, утворюють певну систему. Будучи елементами такої системи, ці поняття, незалежно від того, чи утворились вони в межах цієї галузі чи були залучені з інших галузей права, набувають специфіки, пов'язаної з сутністю тих правових норм, в яких вони на цей час використовуються.

Проблема структурності юридичних понять ускладнюється тим, що врегулювання конкретного суспільного відношення у більшості випадків є неможливим за допомогою тільки однієї правової норми. У механізмі правового регулювання беруть участь одразу декілька правових норм, які містяться у різних нормативно-правових актах, до того ж, подекуди, різних за своєю юридичною силою (Конституція України, КПК України, відомчі нормативно-правові акти).

Таким чином, уявляється доцільним застосувати сформульовану у теорії права ідею розчленування предмета і створення понятійних рядів, виділення ряду основних юридичних понять і субординованих до основного ряду понять, що розкривають структуру, зміст, розвиток і функціонування правової форми [2], до розробки моделі формування понятійного апарату кримінально-процесуального права України.

Практичне значення побудови такої системи полягає у тому, що з її допомогою можна з'ясувати недостатність понятійного апарату і поповнити його, виявити поняття з прихованим або неоднозначним змістом, однакові поняття з різним змістовим навантаженням і усунути це, розглянути можливість використання і залучення окремих юридичних понять.

По-третє, це *принцип ієрархічності понять у системі*. Ієрархічність передбачає таку структурну організацію системи юридичних понять, яка упорядковує взаємодію між поняттями від вищого до нижчого рівнів.

Насамперед, це проявляється у субординації юридичних понять, що закріплені у нормативно-правових актах різної юридичної сили.

Цей принцип обумовлений нормами Конституції України, відповідно до якої Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (ст. 8). Отже, усі нормативно-правові акти повинні відповідати Конституції України, у тому числі і у частині юридичних понять, що використовуються. Таким чином, Конституція України виступає своєрідним «понятійним трафаретом» українського законодавства і розробники та експерти законопроектів і проектів інших нормативно-правових актів повинні орієнтуватись на прийняті у цьому акті поняття. Неприпустимо без достатніх для цього підстав вводити галузевим законодавством нові поняття, що підміню-

ють ті, які використовуються у Конституції України, а також використовувати їх в іншому значенні.

Принцип ієрархічності у системі юридичних понять також необхідно розглядати виходячи з пріоритетності кодифікованих актів перед актами точної нормотворчості.

Ієрархічний зв'язок обумовлює місце кожного юридичного поняття в системі понятійного апарату, необхідність закріплення поняття у тому чи іншому нормативному акті, забезпечує послідовність формування понять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бергель Ж.-Л. Общая теория права / Под общ. ред. В.И. Даниленко; [Пер. с фр. В.Г. Чуршукова]. — М.: Изд. дом NOTA BENE, 2000. — 574 с.
2. Васильев А.М. Правовые категории. Методологические аспекты разработки системы категорий теории права. — Москва: Юрид. лит., 1976. — 264 с.

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ АДВОКАТА-ПРЕДСТАВНИКА ПОТЕРПІЛОГО ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

МИХАЙЛІВ Світлана Василівна,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ

Системи кримінального судочинства більшості країн Європи і Північної Америки стосовно ролі і об'єму процесуальних прав потерпілого можна розділити на дві основні групи.

До першої групи відносяться країни, що використовують англосаксонську модель кримінального судочинства (Великобританія, Ірландія, США, Канада), законодавство яких не знає такої кримінально-процесуальної фігури як потерпілий. Наслідком цього є практично повна відсутність норм, регулюючих положення потерпілого в кримінальному процесі. В той же час, в цих країнах приділяється значна увага створенню ефективної системи соціального захисту і допомоги жертвам злочинів, а в останні два десятиліття в наявності і тенденція до помітного підвищення правового статусу жертв злочинів, до визнання необґрунтованої орієнтації на пріоритетну увагу до прав обвинувачених за рахунок збитків інтересам жертв.

До другої групи відносяться держави континентальної системи кримінального судочинства, де законодавство традиційно дає потерпілому право брати участь у кримінальному переслідуванні винного.

Розглянемо правовий статус жертви злочину Великобританії, оскільки її кримінально-процесуальне право є найстарішою процесуальною системою світу.

До початку ХХ століття тягар переслідування і порушення кримінальної справи відносно винного у Великобританії лежав на потерпілому. Саме він повинен був збирати докази або ж платити адвокатові або поліцейському констеблеві за ці послуги. З поступовим створенням органів поліції, Дирекції прилюдних переслідувань (1879 рік) держава звільнила потерпілого від обтяжливого обов'язку самому переслідувати правопорушника в судовому порядку і збирати докази у справі (хоча таке право за потерпілим збережене і зараз, якщо цього не роблять відповідні органи). Але при цьому, як відзначає англійський процесуаліст Гелен Рівз, потерпілі були « відсутні у бік і в очах професіоналів, причетних до відправлення правосуддя, стали фігурою, що не має прямого відношення до судової процедури.

Дійсно, потерпілі в цій країні не мають жодного особливого статусу в системі кримінального правосуддя. До недавнього часу їх навіть не інформували про порушення кримінального переслідування.

Жертва злочину розглядається як звичайний громадянин, зобов'язаний, свідчивши, сприяти поліції. Свідчення потерпілого потрібні лише в тих випадках, коли за наявності оспорюваних моментів вони можуть сприяти судовому розгляду. У цьому випадку потерпілий зобов'язаний як свідок звинувачення відповідати на питання звинувачення і захисту. Тому систему правосуддя у Великобританії часто називають несприятливою для потерпілого.

Положення справ у цій області фактично почало мінятися лише з 22 лютого 1990 року, коли уряд опублікував «Хартію жертв злочинів» (Викладення прав жертв злочинів). У цьому документі, що є типовою програмою — пам'яткою для потерпілих, детально перераховані обов'язки всіх відомств, пов'язаних з провадженням правосуддя, по відношенню до жертв злочинів. Проте положення Хартії стосуються питань забезпечення безпеки і соціальної допомоги особам, постраждалим від злочинних посягань.

Будь-яких помітних змін їх процесуального статусу доки так і не відбулось.

ДОПИТ СВІДКА ЗА УЧАСТЮ АДВОКАТА

ПАНЧУК Оксана Вікторівна,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ

Конституційний Суд України у справі №1–23/2009 від 30.09.2009 р. за конституційним зверненням громадянина Голованя І.В. дав роз'яснення стосовно ч.1 ст. 59 Конституції України «кожен має право на правову допомогу» та ч. 2 цієї статті «для ... надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура». В аспекті конституційного звернення ч.2 даної норми треба розуміти так, що особа під час допиту її як свідка в органах дізнання, досудового слідства чи дачі пояснень у правовідносинах з цими та іншими державними органами має право на правову (юридичну) допомогу від обраної за власним бажанням особи в статусі адвоката, що не виключає можливості отримання такої допомоги від іншої особи, якщо законами України щодо цього не встановлено обмежень.

Кримінально-процесуальним кодексом України не передбачена відповідна процедура допуску адвоката, який представляє інтереси свідка, та його участі у справі, права і обов'язки тощо. Тому існує потреба у кримінально-процесуальному врегулюванні порядку участі адвоката під час допиту свідка.

На наш погляд, свідок має право давати показання у присутності обраного ним адвоката, реально забезпеченого свідком для участі у допиті. При цьому потрібно виходити із того, що свідок не вправі відмовитися від дачі показань (ч.1 ст.70, ч.2 ст.71, ч.4 ст.167 КПК). У ч.1 ст.63 Конституції України, п.6 ч.1 ст.69–1 КПК визначені випадки, коли свідок вправі не давати показання. Виходячи із вище викладеного, можна констатувати, що в інших випадках свідок не вправі ухилитися від покладеного на нього обов'язку, у тому числі, якщо він вважає, що його права порушені.

Свідок не може ухилитися від дачі показань і у тому випадку, якщо він з'явився на допит з адвокатом, однак той внаслідок певних причин не був допущений слідчим до участі у допиті. Закон надає свідку, якщо він вважає свої права порушеними, право оскаржити ці дії дізнавача і слідчого прокурору (п.8 ч.1 ст.69–1КПК), що не звільняє його від обов'язку повідомляти органам досудового розслідування всі відомі йому обставини по справі.

У КПК також необхідно врегулювати питання про допуск адвоката до участі у допиті свідка. На наш погляд, його слід вважати допущеним до участі у проведенні цієї слідчої дії з моменту винесення відповідної постанови особою, яка провадить дізнання, або слідчим. Постанова про допуск адвоката має бути винесена своєчасно, тобто до того моменту, з якого він повинен

приступити до надання правової допомоги свідку під час проведення допиту. Відмова, в тому числі у формі невинесення постанови в допуску адвоката, повноваження якого підтверджено, має бути підставою для оскарження цього рішення до прокурора, суду.

Ми вважаємо, що в КПК України в окремій статті потрібно визначити процесуальні права адвоката, який приймає участь у допиті свідка.

Таким чином, можна зробити висновок, що право свідка на допит у присутності обраного ним адвоката є забезпеченням його конституційних прав на отримання правової допомоги під час його допиту.

ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ І КРИМІНАЛІСТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ У РОБОТІ СЛІДЧОГО

ПАРИЗЬКИЙ Ігор Володимирович,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ

Сьогодні загальновизнаним є науковий напрямок, що вивчає проблеми юридичної конфліктології. У цій науці застосовується міждисциплінарний підхід до розуміння і описання соціального та юридичного конфлікту, управління конфліктними явищами різного рівня. У межах цього наукового напрямку розглядаються і конфлікти, що виникають під час досудового слідства, які В.М. Кудрявцев запропонував називати кримінально-процесуальними [1, с. 66–77].

Основними особливостями цих конфліктів є: 1) виникнення, розвиток і вирішення в сфері кримінального судочинства з використанням вимог кримінально-процесуального закону; 2) представляють собою порушення (недотримання) однією з сторін вимог кримінально-процесуального закону на шкоду інтересам і цілям іншої сторони; 3) зміст цього виду конфліктів представляє собою сукупність дій, рішень, що дозволені чи заборонені кримінально-процесуальним законом; 4) учасниками цього виду конфліктів можуть бути усі суб'єкти кримінального судочинства, при цьому право вирішення цих конфліктів належить посадовій особі, що веде провадження у справі; 5) мають часовий характер і можуть належати як до минулого (не-

повідомлення обвинуваченим про зміну місця проживання), так і до подій теперішнього часу (ухилення від явки за викликами).

На наш погляд, кримінально-процесуальний конфлікт — це конфлікт, що виникає у діяльності слідчого при виконанні ним процесуальних дій та прийнятті процесуальних рішень, що вирішується на підставі кримінально-процесуального закону.

Найбільш часто такі конфлікти виникають при проведенні слідчих дій, таких як допит, очна ставка, пред'явлення для впізнання та ін.

За даними, отриманими в результаті опитування слідчих, найбільш часто ініціаторами таких кримінально-процесуальних конфліктів є обвинувачений (у 47 % випадків), рідше потерпілі та свідки (10,5 % і 7,8 % відповідно). Отже, на цих учасників кримінального судочинства припадає більша половина конфліктів, що мають місце у роботі слідчого (65,3 %). Однак, безумовно, не слід обмежувати дослідження конфліктних процесів на досудовому слідстві тільки межами провадження окремих слідчих дій.

Слідчий нерідко стає учасником інших конфліктів, щоб обумовлені його слідчою роботою, однак безпосередньо не пов'язані з провадженням слідчих чи інших процесуальних дій. Ініціаторами у таких конфліктах, на думку наших респондентів, є прокурор (11,2 %), начальник слідчого підрозділу (9,3 %), захисник (15,6 %) та інші особи.

Іншими словами, конфліктні ситуації виникають у діяльності слідчого не тільки при безпосередньому виконанні ним вимог кримінально-процесуального закону, а й при спілкуванні з прокурором, безпосереднім керівником та іншими особами. І хоча значна частина цих конфліктів пов'язана з виконанням слідчим функції досудового розслідування злочинів, вирішуються вони приймами і методами, розробленими криміналістикою.

Сутність криміналістичного конфлікту дещо ширша. На наш погляд, криміналістичний конфлікт — це вид юридичного конфлікту, що виникає при розкритті і розслідуванні злочинів між слідчим та іншими посадовими і приватними особами, що вирішується з використанням криміналістичних прийомів і способів. При цьому, взаємовідносини сторін конфлікту не охоплюються сферою дії кримінально-процесуального закону. Такі конфлікти можуть виникнути, наприклад, під час підготовки до проведення слідчої дії (обшуку, виїмки, призначення експертизи тощо), при налагодженні взаємодії слідчого з органами дізнання.

Поняття криміналістичного конфлікту є розвитком поглядів Р.С. Белкіна, який розкриваючи природу і характер конфліктів і конфліктних ситуацій, виділяє процесуальні і криміналістичні засоби їх попередження і вирішення, розуміючи під останніми засоби інформаційно-пізнавальної діяльності

слідчого в умовах потенційного чи реального протистояння зі сторони особи (осіб), що має інші інтереси у кримінальній справі [2, с. 98–99]. Оскільки наявні певні криміналістичні засоби вирішення (попередження) конфлікту, то він цілком може бути визначений за способами його вирішення (попередження) як криміналістичний.

При цьому важливо підкреслити, що названі конфлікти не є особистими, а мають саме кримінально-процесуальний та криміналістичний характер, оскільки прямо пов'язані з діяльністю слідчого по встановленню об'єктивної істини.

Виникнення і розвиток конфліктів на досудовому слідстві обумовлені не тільки і не стільки статусом і функціями відповідних осіб, скільки конкретними позиціями, які вони займають. Подекуди конфлікти можуть виникати і між представниками однієї процесуальної сторони. Наприклад, один з обвинувачених або його захисник можуть будувати захист на доказуванні обставин, які викривають іншого обвинуваченого у цій же справі.

Таким чином, дослідження конфліктів на досудовому слідстві повинно мати своїм предметом конфліктні ситуації, що виникають з приводу діяльності щодо розкриття та розслідування злочину, між слідчим і іншими посадовими особами та учасниками процесу, а також процесуальні, тактичні і психологічні засоби і методи їх попередження, нейтралізації та управління ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Юридическая конфликтология / Отв. ред. В.Н. Кудрявцев. — М., 1995. — 316 с.
2. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия. — М.: Мегатрон, 2000. — 2-е изд., доп. — 334 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАННЯ ОСОБИ ПОТЕРПІЛОЮ У СПРАВАХ ПРО ЗЛОЧИНИ, НАСЛІДКОМ ЯКИХ СТАЛА СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО

ПРОЦЬКО Ганна Іванівна,

ад'юнкт кафедри кримінально-правових дисциплін та профілактики злочинів
Академії управління МВС України

З урахуванням сучасних тенденцій до переходу кримінального процесу на засади змагальності, необхідністю прийняття нового КПК України, залишається актуальним питання щодо процесуальних аспектів визнання особи потерпілою від злочину, зокрема, кола осіб, які можуть бути визнані потерпілими та їх правового статусу. Процесуальний статус потерпілого був і залишається предметом уваги багатьох учених-процесуалістів (В. Ф. Бож'єв, Ю. О. Гурджі, М. І. Гошовський, С. В. Давиденко, О. П. Кучинська та ін.).

Відповідно до ст. 49 КПК України потерпілим визнається особа, якій злочином заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду. Про визнання громадянина потерпілим чи про відмову в цьому особа, яка провадить дізнання, слідчий і суддя виносять постанову, а суд — ухвалу (ч. 2 ст. 49 КПК України). Надання особі правового статусу потерпілого є способом кримінально-процесуального захисту його прав. При цьому питання про те, хто є потерпілим в конкретній кримінальній справі, вирішується в кожному окремому випадку залежно від встановлених обставин.

Згідно ч. 5 ст. 49 КПК України у справах про злочини, наслідком яких стала смерть потерпілого, права потерпілого мають його близькі родичі. Відповідно до п. 11 ст. 32 КПК України до близьких родичів особи відносяться її батьки, дружина, діти, рідні брати і сестри, дід, баба, внуки. При цьому, замість терміну «дружина», звичайно, більш доцільним є вживання в новому КПК України словосполучення «інше з подружжя» (або «друге з подружжя», як зазначено в Сімейному кодексі України, зокрема у ст. 30).

На думку В. М. Тertiшника, до участі у справі допускаються не всі близькі родичі потерпілого, а один із них, про що виноситься відповідна постанова чи ухвала [1, с. 164]. В. Г. Даєв писав, що питання про те, хто з близьких родичів братиме участь у кримінальному судочинстві «вирішується сімейною угодою» [2, с. 104]. При цьому винесення відповідної постанови чи ухвали, на його думку, відбудеться незалежно від наявності заяви близьких родичів, що

наразі не узгоджується з поширенням застосування засади диспозитивності у кримінальному процесі.

Не зовсім зрозуміло, кого конкретно у таких випадках особа, яка провадить дізнання, чи слідчий, визнаватиме учасником процесу. Вважаємо, що слідчий (дознавач, прокурор, суддя) зобов'язаний викликати близьких родичів і з'ясувати їх позицію щодо участі в кримінальному процесі. При наявності кількох усних чи письмових заяв від кількох родичів про участь у провадженні, остаточне рішення має залишатись за посадовою особою, яка приймає рішення про допуск близького родича як учасника кримінального процесу. Критерії вибору, якими потрібно керуватись при цьому, мають бути наступні: близькість родинних стосунків, активність, власне бажання, рівень освіти та інші якості особи.

Важливо підкреслити, що в такому випадку близькі родичі не набувають статусу потерпілого, а лише отримують змогу користуватися його правами. Тому неправильно є практика винесення постанови чи ухвали щодо таких осіб про визнання їх потерпілими. Близькі родичі, відповідно до норм КПК України, лише отримують можливість користуватися правами потерпілого, тобто на них поширюється лише одна складова статусу потерпілого, який за своїм змістом є набагато ширшим.

На нашу думку, близькі родичі мають визнаватися представниками потерпілого, адже представник особи у процесі наділяється її правами, без обов'язків та інших складових статусу особи, яку вони представляють.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тertiшник В. М. Кримінально-процесуальне право України: підручник. — К.: А.С.К., 2003. — 1119 с.
2. Советский уголовный процесс: учебник / Под. ред. Н. С. Алексеева, В. З. Лукашевича. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1989. — 469 с.

ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ І ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ У ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ В КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

РИНДА Володимир Володимирович,

здобувач кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ

Співставлення судового контролю і прокурорського нагляду у досудовому провадженні в кримінальних справах дає підстави для таких висновків:

1. Судовий контроль в стадії досудового розслідування не підміняє ні прокурорський нагляд, ні різні форми відомчого контролю. Суд і прокурор здійснюють свої процесуальні функції незалежно один від одного, до того ж способи здійснення контрольних-наглядових функцій у них різні. Зокрема, прокурорський нагляд — це одна з кримінально-процесуальних функцій, що полягає у постійному, систематичному нагляді з метою перевірки, тому нагляд прокурора діє постійно і безперервно. Постійність і систематичність — це головні ознаки прокурорського нагляду, відсутність яких призведе до зміни його сутності, в той час як суд реалізує свої повноваження тільки за ініціативою зацікавлених осіб. Підставою для контрольної діяльності суду є скарга особи або звернення у передбачених кримінально-процесуальним законом випадках з поданням органів досудового розслідування. З цього випливає висновок, що для судового контролю характерною є об'єктивна обмеженість: з якими б порушеннями закону, прав і свобод людини суддя не зустрівся, за своєю ініціативою сам він нічого зробити не може для усунення цих порушень до тих пір, доки відповідна особа не подасть скаргу або в її інтересах не звернеться прокурор.
2. Відповідно до ч. 2 ст. 19 Закону України «Про прокуратуру» перевірка виконання законів прокуратурою проводиться за заявами та іншими повідомленнями про порушення законності, що вимагають прокурорського реагування, а за наявності приводів — також з власної ініціативи прокурора. Судовому контролю не притаманна перевірозна діяльність, він не наділений можливостями не тільки фіксувати і усувати порушення закону, а й виявляти і припиняти їх. Прокурор, вихо-

- дячи з постійного і безперервного характеру нагляду, зобов'язаний самостійно перевірити законність дій і рішень піднаглядних органів і осіб з метою виявлення, припинення і усунення порушень закону, відновлення порушених прав. Водночас, контрольні повноваження суду наділені імперативністю: якщо прокурор власними наглядовими повноваженнями не усунув порушення закону, то він звертається до суду і завдяки імперативності судових повноважень забезпечує відновлення законності.
3. Здійснення судово-контрольної діяльності відбувається у формі призначення і проведення судового засідання з відповідним регламентом з участю зацікавлених осіб. Для окремих видів скарг кримінально-процесуальним законом встановлено певний строк. Так, скарга на постанову прокурора, слідчого, органу дізнання про відмову в порушенні кримінальної справи розглядається не пізніше 10 днів з дня її надходження до суду (ч. 1 ст. 236² КПК України), скарга на постанову про закриття кримінальної справи — не пізніше 5 днів, а у разі складності справи — 10 днів з дня надходження закритої справи до суду (ч. 1 ст. 236⁵ КПК України), скарга на постанову про порушення кримінальної справи — не пізніше 5 днів з дня її надходження до суду (ч. 1 ст. 236⁸ КПК України). Прокурорські перевірки, на відміну від судового контролю, характеризуються більшим ступенем оперативності і можуть бути проведені раптово з метою виявлення порушень закону.
 4. Враховуючи те, що для прокуратури дані про стан злочинності і боротьби з нею на підвідомчій території є підставою для аналізу і планування своєї діяльності щодо виявлення і усунення порушень закону, у тому числі, у роботі органів досудового розслідування, вона навряд чи інколи буде зацікавленою в розголошенні деяких фактів, оскільки це свідчитиме про якість роботи у цьому напрямку самої прокуратури. Звичайно, централізована система органів прокуратури сприяє оперативному перегляду вищестоящими прокурорами рішень нижчестоящих, при цьому не вимагаються такі засоби і час, як в апеляційному та касаційному провадженні, однак, вищестоящі прокурори навряд чи будуть надавати розголосу деяким фактам порушення закону їх колегами нижчестоящих інстанцій, оскільки це свідчитиме про певні прорахунки і в їх роботі у цьому напрямку. У системі судових органів суди вищої інстанції не зв'язані будь-якими відомчими інтересами з судами нижчих інстанцій, вони не несуть будь-якої відповідальності за прийняті ними рішення, виходячи з принципу незалежності суддів.

Таким чином, захист прав громадян засобами прокурорського нагляду і судового контролю у досудовому провадженні є самостійними і незалежними одна від одної гарантіями дотримання прав осіб у кримінальному судочинстві. Судовий контроль на стадії досудового розслідування не підмінює прокурорський нагляд, водночас сприяє досягненню загальних з ним цілей. Засоби, методи, межі тієї та іншої діяльності є різними, однак кожна з них ефективна по своєму. Прокурор має реальну можливість невідкладного і ефективного реагування на скаргу особи, при цьому він не зв'язаний її предметом. Так, при виявленні під час перевірки скарги особи ознак злочину прокурор зобов'язаний порушити кримінальну справу, забезпечити повне і об'єктивне розслідування злочину. Прокурорський нагляд відбувається у безпосередній близькості до органів досудового розслідування, що забезпечує можливість постійного і безперервного контролю за їх кримінально-процесуальною діяльністю. Судовий контроль не наділений і, очевидно, не може бути наділений такою повнотою. Можна сказати, що найбільш повно і всебічно судовий контроль за законністю дій і рішень органів досудового розслідування відбувається на стадії судового розгляду кримінальної справи. Разом з тим, цілком очевидно, що судовий контроль є більш ефективним, якщо здійснюється вже під час досудового розслідування. Можливість обмеження конституційних прав і свобод громадянина виключно на підставі судового рішення, на думку законодавця, повинна забезпечити законність і обґрунтованість відповідних процесуальних рішень, зловживання і необ'єктивність з сторони органів досудового розслідування і прокурора.

ДОКАЗУВАННЯ ОБСТАВИН, ЩО ПОМ'ЯКШУЮТЬ ПОКАРАННЯ, В ХОДІ РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ В СУДІ

СТРИЛЕЦЬ Юрій Петрович,

адвокат, здобувач кафедри кримінального процесу
Київського національного університету внутрішніх справ

Згідно п. 3 ст. 64 КПК України при провадженні досудового слідства, дізнання і розгляду кримінальної справи в суді, підлягають доказуванню, у тому числі обставини, що пом'якшують покарання. У нормах матеріально-

го права, зокрема, у ч. 1 ст. 66 КК України, міститься перелік обставин, викладених у дев'яти пунктах, які при призначенні підсудному покарання його пом'якшують. Разом з тим, у ч. 2 ст. 66 КК України зазначено, що суд при призначенні покарання може визнати такими, що його пом'якшують і інші обставини.

Однак, у практичній діяльності непоодинокими є ситуації, коли під час розгляду справи у суді, обвинувач та суддя, всупереч вимогам про всебічне, повне і об'єктивне дослідження обставин справи, що встановлені частинами 1 і 2 ст. 22 КПК України, фактично перекладають обов'язок доказування наявних пом'якшуючих обставин на підсудного та його захисника.

Крім того, в переважній більшості випадків обвинувача та суддю цікавить виключно винність підсудного, а інші обставини, що підлягають доказуванню у кримінальній справі, залишаються поза їх увагою. Про наявність і поширеність такого явища свідчать, зокрема, промови обвинувача під час проведення судових дебатів відповідно до ст. 318 КПК України, адже саме на цьому етапі судового розгляду стає зрозумілим, чи дослідив він матеріали справи та якими міркуваннями керується в своїх рекомендаціях суду щодо міри покарання підсудному. Зміст обвинувальної промови обвинувача, у тому числі, щодо міри покарання підсудному, інколи створює враження ніби прокурор в ході судового слідства був відсутній, а виступ був ним заздалегідь підготовлений. Так, виникає питання, чим керується обвинувач, коли він, ігноруючи вимоги ст. 69–1 КК України про призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання, в ході судових дебатів у своїй промові просить суд призначити підсудному покарання більше ніж дві третини від максимального строку покарання? Чи суддя, який на свій розсуд може не дослідити важливі обставини, які в подальшому можуть визнаватись такими, що пом'якшують покарання підсудному? До таких обставин, наприклад, можна віднести наявність малолітньої дитини у підсудного, яка хоча і була зареєстрована під іншим прізвиськом (його цивільної дружини), але фактично знаходиться на його утриманні.

Варто зауважити, що процесуальна діяльність обвинувача та судді в ході здійснення правосуддя повинна відповідати, як нормам права, так і перш за все, нормам цивілізованої моралі, а будь-яка особа, яка вчинила злочин, має право розраховувати на те, що її судитимуть за всіма правилами кримінально-процесуального судочинства,

У зв'язку з вищевикладеним, з метою підвищення якості та рівня правосуддя, зокрема, уникнення неоднозначного тлумачення кримінально-процесуального закону, вважаємо за доцільне внести зміни до ст. 64 КПК України шляхом її доповнення вказівкою на обов'язковість доказування тих обставин, які в ній перераховані.

Отже, на наш погляд, ст. 64 КПК України має розпочинатись таким формулюванням: «При провадженні досудового слідства, дізнання і розгляді кримінальної справи в суді підлягають обов'язковому доказуванню...».

ТРАНСКУЛЬТУРАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СУБКУЛЬТУРИ ЖІНОЧИХ ІЗОЛЮВАНИХ СПІЛЬНОТ (МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ) У СУСПІЛЬНИЙ ПРОСТІР

ЦИМБАЛ Юлія Юрївна,

секретар судових засідань судової палати у цивільних справах
Апеляційного суду Чернівецької області

Сьогодні, як не прикро, доводиться констатувати, що у нашій незалежній державі на фоні здорового суспільства паразитує трагічний феномен кримінальної субкультури прекрасної половини людства — жінки, яка завжди асоціювалась із ніжним і беззахисним створінням, а тепер разом із чоловіками стала на злочинний шлях. Дана ситуація є результатом соціальних деформацій, економічних хвороб, політичного авантюризму, внаслідок чого мільйони жінок стають «гвинтами у загальній машині — ЗЛОЧИННІСТЬ».

Прагнення жінки до непокори криється в самій людській природі, в соціально — породженому гріху [1, 113–129] (так звана нормальна реакція нормальних людей на ненормальні умови Д. С. Планта [2, 248]), де порушення суспільно — існуючих норм є нормальною реакцією на хворий соціум, несприятливі обставини в країні. Тим не менше, така жінка з точки зору Е. Дюркгейма є звичайним елементом суспільства, каталізатором і платою за те, що воно переживає не найкращі часи [3, 286–304].

В історичному аспекті моральний вираз жінки постійно змінювався, але при цьому завжди існувала і існує жіноча злочинність, а поряд з нею у тісному зв'язку жіноча кримінальна субкультура місць позбавлення волі, що найчастіше пов'язують із «гендерним розривом» (gender gap) [6, 132–136] у соціальному статусі чоловіка і жінки нині.

На сучасному етапі, дослідження кримінальної субкультури жінок у місцях позбавлення волі здійснюється через призму чоловічої, що підкреслює її вторинність, однак, автор вважає не доцільним використовувати й надалі такий застарілий підхід до її вивчення, недооцінювати значення та важливість

її існування. Наше суспільство запізнюється із адекватною оцінкою даного феномену, а тим часом її носії «виштовхуються» із соціуму, отримуючи відповідну «стигму», яка в недалекому майбутньому стає причиною вступу на злочинний шлях інших. Саме «втрата жіночої культури і поширення її антикультури обіцяє суспільству стрімкий розвиток злочинності» [7, 281].

У кожній державі існує своя домінуюча культура, що відображає її історичний вираз, однак вона складається із культур різних соціальних груп — субкультур (термін «субкультура» використовується для позначення культури меншості, окремих соціальних груп в рамках домінуючої культури [7, 3–6]) на важливість та необхідність дослідження яких із середини вказував ще М. Херцковіц.

Носії кримінальної субкультури жіночих ізольованих спільнот (у місцях позбавлення волі) знаходяться в одному середовищі, володіють схожими матеріальними атрибутами, нормами і правилами, що визначають їх поведінку і послідовність дій у мікро суспільстві, однак, вони постійно перебувають на межі конфлікту ідеологій, виражаючи свою культурну ідентичність («субцивілізацію» [5, 33–48]).

Транскультурація — термін введений Фернандо Ортісом для визначення явища злиття, переймання аспектів інших культур, змін у культурі внаслідок розчинення в ній елементів інших культур [8, 39–41], тобто, зіткнення глобального і локального [9, 3–13], поширення, переміщення і проникнення у даному випадку кримінальної субкультури жіночих ізольованих спільнот, її дифузія в соціальний простір. Як наслідок — дана субкультура здатна змінити сучасний світ швидше, ніж це передбачає соціально-економічна політика держави, вона, знаходячись поза державною «юрисдикцією» створює свій простір із своїми інститутами, відносинами, правилами, а це сприяє «вростанню» субкультурних елементів в існуючий порядок.

Нині, кримінальна субкультура жіночих ізольованих спільнот кидає транскультурний виклик нашому суспільству, її підвищений вплив повинен викликати не тільки стурбованість українського соціуму, але й цікавість її дослідження з метою подальшої протидії.

Існування феномену жіночої кримінальної субкультури є показником морального здоров'я держави, духовності, відношення до загальнолюдських цінностей. Автор вважає, що вивчення транскультураційного впливу субкультури жіночих ізольованих спільнот повинно бути комплексним, з урахуванням всіх існуючих змін в Україні, які впливають на соціальні позиції та роль жінки, адже чи ввійде жіночий кримінальний субкультурний простір у практику сьогодення або ж стане поштовхом для боротьби із існуючим порядком вирішувати саме нам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мертон Р. Социальная структура и аномия//Социология преступности (Современные буржуазные теории). — Москва, 1966.- с.-113–299.
2. D.S. Plant. Personality and the Cultural Pattern.- New-York, 1937, — p.248.
3. Дюркгейм Э. Методы социологии. — М.: Канон, 1995, — с. 286–304.
4. Taylor E., Seymour-Smith C. Macmillan Dictionary of Anthropology//World Mental Health Day, 2007, — №10, — p.3–6.
5. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций//Полис, 1994, — №1, — с.33–48.
6. Криминология/под. Ред. Джозефа Ф. Шелли, — СПб, Питер, 2003. — с. 132–136.
7. Иншаков С. Криминология. Учебное пособие. — М., Юриспруденция, 2002. — с. 281.
8. Para un homenaje. El ideario cubano de Fernando Ortiz. La Habana, 1970, с.39–41.
9. Мальковская И. Глобализация и транскультурный вызов незападного мира//Социологические исследования, 2005, — №12, — с. 3–13.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

ПОКАЗАННЯ СВІДКА ЯК ЮРИДИЧНІ ФАКТИ

ГОРДЄЄВ Віталій Володимирович,

помічник заступника голови Апеляційного суду Чернівецької області,
асистент кафедри правосуддя юридичного факультету
Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича,
викладач Чернівецького регіонального відділення Академії суддів України,
кандидат юридичних наук

Адміністративні правовідносини виникають, змінюються і припиняються за настання конкретних життєвих обставин, які прийнято називати юридичними фактами. Важливішою їхньою властивістю є здатність зумовлювати настання правових наслідків. Вони кваліфікуються як юридичні, оскільки передбачені в адміністративно-правових нормах [1, 67].

Кодексом адміністративного судочинства встановлено, що доказами в адміністративному судочинстві є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення осіб, які беруть участь у справі, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи [2, ч.1 ст. 69]. Одним із засобів встановлення фактичних даних судом є показання свідка.

Відповідно до ч.1 ст.77 КАС України показаннями свідка є повідомлення про відомі йому обставини, які мають значення для справи.

Свідок — це особа, якій можуть бути відомі які-небудь обставини, що належать до конкретної адміністративної справи, яка як очевидець, або внаслідок інших обставин, має відомості про факти, що підлягають дослідженню та оцінці в адміністративній справі. Показання свідка є одним із засобів доказування, який поряд із письмовими і речовими доказами, висновками експертів, поясненнями сторін, третіх осіб, їх представників, оцінюються судом поряд з іншими доказами у справі.

Показання свідка характеризуються такими ознаками — це усне, обов'язкове, як правило, публічне повідомлення особою під присягою про

обставини, що мають значення для справи, яке, зазвичай, робиться через деякий проміжок часу від події чи дії, які стали відомі свідкові, лише на підставі безпосереднього сприйняття або з указанного ним джерела.

Процесуальний порядок допиту свідків в адміністративній справі полягає у наступному. Кожний свідок допитується окремо. Свідки, які ще не дали показань, не можуть перебувати у залі судового засідання під час судового розгляду. Судовий розпорядник вживає заходів, щоб свідки, яких допитали, не спілкувалися з тими, яких суд не допитав. Перед допитом свідка головуючий у судовому засіданні встановлює його особу, вік, рід занять, місце проживання, відношення до справи і стосунки зі сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі, роз'яснює його права та обов'язки, встановлені статтею 65 КАС України, з'ясовує, чи не відмовляється він з підстав, встановлених законом, від давання показань, і під розписку попереджає його про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання і відмову від давання показань. Якщо перешкод для допиту свідка не встановлено, головуючий у судовому засіданні приводить його до такої присяги: «Я, (прізвище, ім'я, по батькові), присягаю говорити правду, нічого не приховуючи і не спотворюючи». Присяга проголошується свідком усно, після чого він підписує текст присяги. Підписаний свідком текст присяги та розписка приєднуються до справи.

Допит свідка починається з пропозиції головуючого в судовому засіданні розповісти все, що йому відомо у цій справі, після чого першою йому задає питання особа, за клопотанням якої викликано свідка, а потім інші особи, які беруть участь у справі. Свідок, даючи показання, може користуватися записами, якщо його показання пов'язані з будь-якими обчисленнями та іншими даними, які важко зберегти в пам'яті. Після допиту ці записи показуються суду та особам, які беруть участь у справі, і можуть бути приєднані до справи за ухвалою суду. Головуючий у судовому засіданні та інші судді можуть задавати свідкові питання в будь-який час його допиту. Допитаний свідок залишається у залі судового засідання до закінчення розгляду справи. Суд може дозволити такому свідку залишити залу судового засідання до закінчення розгляду справи. Свідок може бути допитаний повторно в тому самому або наступному судовому засіданні за його клопотанням, за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, або з ініціативи суду. Під час дослідження інших доказів свідкам можуть задавати питання сторони, інші особи, які беруть участь у справі, а також суд. Суд може призначити одночасний допит двох чи більше свідків для з'ясування причин розбіжності в їхніх показаннях.

У процесі дослідження показань свідків адміністративні суди інколи допускають помилки, пов'язані з тим, що не з'ясовується ставлення свідка до

осіб, які беруть участь у справі; не з'ясовується джерело поінформованості свідка тощо.

Отже, одним із засобів встановлення юридичних фактів адміністративним судом є показання свідка, — це відомості, повідомлені особою під присягою, що мають значення для правильного вирішення справи [3, 40–41].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: Підручник. — К.: Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
2. Кодекс Адміністративного судочинства України від 6.07.2005 року // Відомості Верховної Ради України від 09.09.2005 — 2005 р., № 35.
3. Докази та доказування в адміністративному судочинстві : монографія / В.К.Колпаков, В.В.Гордєєв. — Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. — 128 с.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

ЗАЛІЗНЯК Віталій Анатолійович,
здобувач Національного університету
біоресурсів і природокористування України

Інформаційна проблематика була, є і завжди буде актуальною для будь-якої країни протягом її історичного розвитку. З плином часу в різних державах змінювалося змістове наповнення поняття «інформація», роль та її значення в державному управлінні та в суспільстві.

Як окремий предмет наукових досліджень, інформація почала розглядатися лише в кінці ХХ сторіччя, що сприяло формуванню окремої науки — кібернетики.

Динамічне та інтенсивне впровадження інформації в усі сфери життєдіяльності українського суспільства та державного управління вимагало від вітчизняних правотворчих інституцій прийняття значної низки нормативно-правових актів, які б урегулювали специфічні суспільні відносини, що виникали при цьому.

Регулювання особливої однорідної групи суспільних відносин, що називаються інформаційними відносинами, обумовило становлення окремої галузі права. Здебільшого вищезазначену галузь права визначають як «інформаційне право». Поряд із тим, не менш поширеним є використання у вітчизняних та зарубіжних наукових розвідках і інших понять, зокрема: «програмне

право», «правова інформатика», «право інформатики», «комп'ютерне право», «інформаційно-комп'ютерне право», «право на інформацію», «телекомунікаційне право», «право на доступ до інформації» тощо.

У червні 2003 року Вищою атестаційною комісією України було переглянуто та доповнено зміст наукової спеціальності 12.00.07 (теорія управління, адміністративне право і процес, фінансове право), за якою проходять присвоєння вчених звань, захист дисертаційних досліджень та присудження наукових ступенів кандидата і доктора юридичних наук.

І хоча інформаційне право — це галузь права, що лише формується, більшість науковців зазначають, що вона відіграватиме визначальну роль в розвитку сучасного суспільства XXI сторіччя і в найближчий час буде повноцінною галуззю права [1, с. 25].

Багатогранність та специфіка інформації як феномену сприяла появі значного масиву наукових досліджень, присвячених окремим її аспектам.

Серед робіт вищезазначеного спрямування можна виокремити такі, що присвячені інформаційному праві загалом, так і окремим її інститутам.

Дисертантом будуть розглянуті лише ті вітчизняні та зарубіжні наукові розвідки в цій сфері, що мають концептуальний характер та сприятимуть повному, об'єктивного та всебічного розкриттю предмету дослідження.

Інформаційне право як самостійна галузь права було визнано в Російській Федерації раніше, ніж в Україні. Його формування та становлення в російській юридичній науці обумовило появу значного масиву навчальних підручників, посібників та іншого виду наукових робіт [1–4]. У цих роботах як інформаційна безпека становить окремий важливий інститут інформаційного права.

Першим навчальним посібником з інформаційного права України стала робота колективу авторів «*Основи інформаційного права України*» [5]. Укладачами даної роботи інформаційна безпека визначається як об'єкт інформаційного права та виділяються ряд інститутів тектології інформаційної безпеки.

Серед інших вітчизняних навчальних посібників, присвячених інформаційному праву, слід відмітити «*Інформаційне право: регулювання інформаційної діяльності*» Марущака А.І. [6] У вищезазначеній роботі взагалі відсутнє розкриття питань інформаційної безпеки.

Отже, становлення інформаційного права України потребує наукових дискусій щодо чіткого виокремлення інститутів інформаційного права. Особливо це важливо через нормативне закріплення необхідності здійснення систематизації інформаційного законодавства та як наслідку створення Інформаційного кодексу України. Важливим інститут інформаційного права є інформаційна

безпека. Саме тому в майбутньому Інформаційному кодексі України має бути виокремлено розділ, що присвячений питанням інформаційної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Копылов В.А. Информационное право : [учебник]. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Юристъ, 2005. — 512 с.
2. Россолов М.М. Информационное право : [учеб. пособие]. — М. : Юристъ, 1999. — 400с.
3. Бачило И. Л. Информационное право. Основы практической информатики / И. Л. Бачило. — М., 2001. — 318 с.
4. Бачило И. Л. Информационное право / И. Л. Бачило, В. Н. Лопатин, М. А. Федотов; под ред. акад. РАН Б. Н. Топорнина. — СПб. : «Юридический центр Пресс», 2001. — 422 с.
5. Цимбалюк В.С. Основи інформаційного права України: [навч. посіб.] \ В. С. Цимбалюк, В. Д. Гавловський, В. В. Грищенко та ін.; За ред. М. Я. Швеця, Р. А. Калюжного та П. В. Мельника. — К. : Знання, 2004. — 274 с.
6. Марущак А.І. Інформаційне право : регулювання інформаційної діяльності : [навч. посібник]. — К.: Видавничий дім «Скіф», КНТ, 2008. — 344 с.

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

КУШНІР Ольга Василівна,

здобувач Київського національного університету внутрішніх справ

Питання взаємодії співробітників, служб і підрозділів системи правохоронних органів між собою знаходить все більш широке висвітлення в юридичній та спеціальній літературі. Але ця проблема розроблена ще не достатньо [1, с. 369].

При формуванні теоретичних засад взаємодії у сфері протидії торгівлі людьми важливим є з'ясування поняття цього явища, чому на наше переконання має передувати виявлення чинників, що впливають на взаємодію. Отже у даній статті з метою наближення до розуміння сутності діяльності суб'єктів протидії торгівлі людьми, а головне, призначення взаємодії таких суб'єктів, нами аналізуватимуться чинники, що впливають на взаємодію.

Наш практичний досвід роботи у сфері протидії торгівлі людьми переконує, що порушення законності виникають у випадках протиставлення мо-

тивів дії законів і доцільності, перевищення повноважень, порушення прав низових апаратів, громадян, громадських організацій. Важливим у даному аспекті виступає питання про повноту охоплення функцій в рішеннях щодо взаємодії. Оскільки **рішення — основна ланка організації взаємодії**, що дає імпульс усій наступній взаємодії, кожна зі сфер взаємодії повинна охоплюватись рішенням щодо його організації.

Здійснений нами аналіз існуючої ситуації у сфері протидії торгівлі людьми уможлиблює дійти висновку, що нині, відсутнє як національне правове поле, що регулює відносини у сфері взаємодії у протидії торгівлі людьми, так і належна організація взаємодії між підрозділами правоохоронних органів, державними органами та громадськими організаціями. Хоча, як зазначає В.В. Дурдинець (на даний час радник МВС України, а в минулому голова Координаційного Комітету по боротьбі з корупцією), «...успіх роботи у протидії криміналітету цілком залежить від системного і комплексного підходу до її організації, вмілої, добре продуманої концентрації сил та засобів» [2, с. 59].

На думку В.І. Шакуна, незадовільне виконання програмних документів щодо посилення боротьби з організованою злочинністю проявляється у відсутності належної взаємодії між міністерствами та відомствами. Ця проблема проявляється у відсутності комплексного підходу до вирішення питань взаємодії; у формальності взаємовідносин між міністерствами та відомствами і зведення їх до рівня «письмової» дискусії чи діалогу; у низькому рівні організації спільної підготовки пропозицій та здійснення контролю за їх впровадженням у життя; заміщенням якості направлених матеріалів та їх важливості, кількістю; у значному відриві між центральним апаратом керівництва того чи іншого державного органу та його регіональними утвореннями [3, с. 43–45].

Також вважаємо, що окрім зазначеного, можна виділити і інші чинники зниження рівня ефективності протидії торгівлі людьми.

1. Відсутність закону, в якому були б визначені основні засади протидії торгівлі людьми в Україні. Це гальмує подальший розвиток законодавства у даній сфері, а також призводить до хаотично здійснюваної протидії (в цьому контексті слід зазначити, що нами у квітні 2009 року була підготовлена стаття «Щодо необхідності прийняття закону України «Про протидію торгівлі людьми та допомогу постраждалим від торгівлі людьми» і вже 30 червня 2009 року Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту спільно з Координатором проектів ОБСЄ в Україні провели громадські слухання щодо проекту Закону України «Про протидію торгівлі людьми» [4]).

2. Не врахування працівниками органів внутрішніх справ можливостей об'єднання зусиль інших суб'єктів боротьби з цими злочинами, розраховуючи, насамперед, на власні сили у протидії злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми.
3. Відсутність як в ДБЗПТЛ МВС України, так і в інших центральних органах виконавчої влади, окремих відділів (секторів) або спеціально виділених працівників, на яких покладалися б обов'язки організації роботи щодо взаємодії у протидії торгівлі людьми, що надає особливого значення налагодженню чіткої взаємодії між органами, які спеціально створені для боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми та іншими органами, на які відповідно до діючого законодавства покладаються обов'язки оперативного, технічного, інформаційного та іншого забезпечення діяльності щодо боротьби зі злочинами вказаної категорії.

Таким чином, **необхідність взаємодії у протидії торгівлі людьми обумовлюється наступними чинниками:**

- загостренням криміногенної ситуації у державі (у 2009 році виявлено на 13% більше злочинів та з них на 13% більше злочинів загальнокримінальної спрямованості);
- посиленням активності злочинних угруповань, які намагаються налагодити канали міжнародного трафіку з метою власного збагачення (наприклад, працівниками Департаменту боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, МВС України, спільно з іншими оперативними службами, з використанням комплексу оперативно-розшукових заходів 29.07.2009 року на території України проведено загальнодержавну операцію по затриманню учасників транснаціональної організованої злочинної групи, до складу якої входили громадяни України, Іраку, Російської Федерації та Об'єднаних Арабських Еміратів, які з 2006 року організовували та забезпечували функціонування ряду каналів торгівлі українськими дівчатами до ОАЕ та інших держав з метою сексуальної експлуатації. Внаслідок реалізації оперативних матеріалів затримано 11 учасників злочинної групи, які займались торгівлею людьми, встановлено понад 200 дівчат віком від 16 до 25 років, які впродовж 2008–2009 років були завербовані та продані до ОАЕ, Великобританії, Іспанії та Німеччини. За оперативними даними, учасниками вказаної злочинної групи було продано для сексуальної експлуатації понад 500 українок. За даним фактом Головним слідчим управлінням МВС України порушено кримінальну справу за ст. 149 КК України [5];

- прискорення темпів транснаціоналізації торгівлі людьми тощо.

Усе це вимагає створення та впровадження ефективного механізму взаємодії правоохоронних та інших державних органів у сфері протидії торгівлі людьми, своєчасному виявленні негативних тенденцій у соціально-економічній обстановці, сприянні усуненню причин та умов торгівлі людьми, налагодженні дієвого обміну інформацією, здійсненні профілактики злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми тощо.

Таким чином, об'єктивна необхідність взаємодії обумовлюється, з одного боку, спільністю задач, які стоять перед різними відомствами, органами та підрозділами, що здійснюють протидію торгівлі людьми; з іншого боку — відмінностями в їхньому функціональному та структурному стані. Поза це, на нашу думку, необхідність взаємних дій виступає як об'єктивна умова забезпечення цілісності системи при внутрішній та міжсистемній взаємодії, а в цілому підвищенню рівня протидії злочинності в державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Теорія управління в органах внутрішніх справ : [навчальний посібник] ; за ред. В.А. Ліпка на. — К. : КНТ, 2007. — 884 с.
2. Дурдинець В. На злочинність — усім миром: Виступи, статті, інтерв'ю. — К.: Національна академія внутрішніх справ України, 1998. — 328 с.
3. Шахун В. І. Влада і злочинність. — К. : «Пам'ять століть», 1997. — 226 с.
4. <http://news.yurist-online.com/news/kmu/2165/>
5. Службові дані ДБЗПТЛ МВС України.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ВІДНОСИН: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

ЛИННИК Григорій Миколайович,

здобувач кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів і природокористування України

У рамках проблематики інформаційної безпеки здійснено чимало наукових досліджень. Натомість проблема регулювання Інтернет-відносин залишається недостатньо дослідженою. Це і зумовлює її актуальність, а також розгляд нами в рамках даної статті.

Більше того, відповідно до Доктрини інформаційної безпеки України до реальних та *потенційних загроз інформаційній безпеці України* у зовнішньо-

політичній сфері належать зовнішні негативні інформаційні впливи на суспільну свідомість через засоби масової інформації, а також мережу Інтернет; *а у сфері державної безпеки*: використання засобів масової інформації, а також мережі Інтернет для пропаганди сепаратизму за етнічною, мовною, релігійною та іншими ознаками. Тому розгляд міжнародного досвіду регулювання даних питань може бути позитивним для дальших досліджень у цьому напрямі.

Вважаємо за доцільне дещо зупинитись також на міжнародному досвіді врегулювання Інтернет-відносин. Так, у рамках ЮНЕСКО існує декілька підходів щодо до розуміння безпеки кіберпростору. Згідно з першим — Інтернет не потребує спеціального нормативного закріплення і може бути врегульований за допомогою чинного національного законодавства, що унормовує протидію ряду правопорушень інформаційного характеру. Відповідно до другого, необхідно розробити під егідою ЮНЕСКО міжнародний акт, що урегулює вищезазначену проблематику, та надати йому чинності через національні законодавчі інституції.

Особливо важливим напрямом ЮНЕСКО в сфері інформаційної безпеки є діяльність щодо підтримки свободи слова та незалежності засобів масової інформації в умовах становлення інформаційного суспільства.

Дана проблема є достатньо актуальною, тому що, власники двох з чотирьох основних мереж CNN — GE та Вестінггаус, що одночасно виступають інвесторами галузі атомної енергетики та ядерного озброєння США, контролюють інформаційну політику компанії щодо відповідного висвітлення «ядерної» тематики в інформаційних продуктах CNN; News Corp. з метою витіснення BBC World Television з Азійського супутникового каналу і отримання прибутків розірвали контракт між колишнім губернатором Гонконгу К. Патеном і видавничою фірмою Харпер Коллінз та уклали угоду з прокомуністичною владою Китаю; одна з головних європейських компаній автомобільної промисловості відмовилась від розміщення реклами у виданнях, що розглядають контраверсійну тематику або поширюють критичну інформацію про власну країну [1, с. 87].

Отже, фінансово та політично залежні медіамагнати здійснюють маніпуляцію суспільною та індивідуальною свідомістю шляхом необ'єктивного та навіть упередженого висвітлення інформаційної реальності.

Загалом, інформатизація міжнародних відносин має з одного боку як певні переваги (е-демократія як ідея використання глобальної мережі для участі громадськості в управлінні державних та недержавних інституцій незалежно від державних кордонів та висвітлення особистої думки з приводу світових проблем і шляхів їх вирішення), так і недоліки (залежність від ме-

діакорпорацій та розвинених країн, що маніпулюють суспільною свідомістю задля реалізації власних інтересів) тощо.

Крім глобального співробітництва країн у сфері забезпечення інформаційної безпеки, необхідно відмітити актуальність регіональної та субрегіональної взаємодії держав щодо мінімізації загроз та небезпек інформаційного характеру.

Як ми зазначали раніше, інтеграція України в євроатлантичний безпековий простір є одним із пріоритетів національної безпеки в нашій державі, що потребує подальшого розвитку відносин України з Організацією Північноатлантичного договору як гаранту безпеки і стабільності в Європі.

Вищезазначене і обумовило необхідність розгляду досвіду Організації Північноатлантичного Договору у сфері забезпечення інформаційної безпеки, а також специфіки співробітництва з Україною в цьому контексті.

У 1999 році було впроваджено процедуру вступу до НАТО, що складається з двох етапів. На першому з яких, країни, що прагнуть до членства в Альянсі, після виконання ряду вимог, визнаються кандидатами на вступ. Після того, на другому етапі країна-кандидат може вести переговори безпосередньо про вступ.

Україна, маючи досить потужну та інтенсивну історію співробітництва з НАТО, від участі представника нашої держави в робочій групі Ради Північноатлантичного співробітництва до інтенсифікованого діалогу стосовно членства в НАТО та прийняття Декларації Бухарестського самміту, розробляє відповідні цільові плани дій в цій сфері.

План дій щодо членства в НАТО, що є фактичним проявом політики відкритих дверей, складається з п'яти розділів, четвертий з яких присвячений питанням безпеки.

Згідно з вищезазначеним нормативно-правовим актом, від країн-претендентів очікується, що вони після приєднання запровадять достатні засоби безпеки та процедури для гарантування захисту найбільш засекреченої інформації відповідно до положень політики НАТО з питань безпеки інформації, а також на прохання країн-претендентів можуть проводитися відповідні курси з питань безпеки персоналу, фізичної безпеки, захисту документів, промислових таємниць та системи ІНФОСЕК (INFOSEC) [2].

Загалом, політика інформаційної безпеки НАТО ґрунтується на такій правовій базі, як: Меморандум Північноатлантичної Ради «Безпека Організації Північноатлантичного Договору», Угода про взаємне забезпечення гарантій захисту таємниць стосовно винаходів в сфері оборони, на які подані заявки на патентування, Угода НАТО щодо передачі технічної інформації для оборонних цілей, Угода про співробітництво стосовно інформації з питань

атомної енергії, Угода між Сторонами Північноатлантичного Договору щодо захисту інформації тощо.

Таким чином, у рамках співробітництва Україна не тільки має бути проголошено намір розвивати і гармонізувати свою національну систему захисту інформації з обмеженим доступом відповідно до критеріїв та стандартів НАТО, але й потрібно здійснювати відповідні практичні дії в цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Макаренко Є.А. Міжнародна інформаційна політика: структура, тенденції, перспективи: дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.04 / Київ. націон. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2003. — 475 с.
2. План дій щодо членства в НАТО // <http://www.ukraine-nato.gov.ua/nato/ua/1546.htm>

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

УСЕНКО Олена Володимирівна,

здобувач кафедри адміністративного права і процесу
Київського національного університету внутрішніх справ

Проблема удосконалення законодавства у сфері охорони культурної спадщини є достатньо актуальною для України. Необхідність підвищення рівня якості вітчизняного законодавства в цій сфері обумовлена у зв'язку з появою значної кількості загроз культурній спадщині в країні, до яких, зокрема, варто віднести: суттєве зниження останніми роками культурного й освітнього рівня населення, втрата людьми художнього смаку; формування у населення споживчої психології, у тому числі і стосовно культурної спадщини; комерціалізація всіх сфер суспільного життя, і, як наслідок, культурної сфери; залучення рухомих предметів культурної спадщини у цивільний обіг, який у переважній більшості є незаконним; масове розгарбування археологічних пам'яток; масове знесення пам'яток архітектури у великих містах і будівництво на їх місці комерційної та житлової нерухомості, що не вписується в традиційну архітектуру цих міст; погіршення якості розробки нормативних актів, у тому числі й у сфері культури; збільшення випадків розкрадання об'єктів культурної спадщини; масове незаконне вивезення

культурних цінностей за кордон; ігнорування рекомендацій міжнародних організацій тощо [1, с. 152].

На якість вітчизняного законодавства у сфері охорони культурної спадщини впливають як об'єктивні причини — складності пошуку рівноваги між приватними і публічними інтересами, так і причини суб'єктивні — нерозуміння змісту тих чи інших правових норм, прагнення забезпечити інтереси конкретних осіб, турбота про отримання максимальної комерційної вигоди в короткостроковій перспективі та відсутність турботи про перспективу довгострокову. Цими причинами обумовлена відсутність системного характеру, фрагментарність та колізійність національного законодавства у сфері охорони культурної спадщини. Так, один з основних внутрішніх нормативних актів — Закон України «Про охорону культурної спадщини» [2] належним чином охороняє лише нерухомі об'єкти культурної спадщини, чим у гірший бік відрізняється від законодавства розвинених країн світу.

Слід зазначити, що державна охорона культурної спадщини охоплює цілий комплекс заходів: *по-перше*, це організація обліку; *по-друге*, державний контроль за тим, як ці пам'ятки охороняються та використовуються; *по-третє*, це заходи, які: а) попереджують їх необґрунтоване знесення, руйнацію чи переміщення; б) оберігають пам'ятки культурної спадщини від руйнування та псування; в) встановлюють відповідальність за порушення законодавства про охорону культурної спадщини [3].

Зазначимо, що на сучасному етапі в Україні нерозуміння проблем щодо охорони та збереження пам'яток, а також небажання їх вирішувати, свідчать про низький рівень інформованості суспільства, законодавчих та адміністративних органів. Засоби масової інформації звертають увагу на проблеми захисту пам'яток лише тоді, коли відбуваються випадки цинічного вандалізму, що обурюють громадськість.

Саме тому, система заходів для удосконалення правової охорони культурної спадщини повинна включати: а) правові заходи (створення ефективної системи правової охорони пам'яток, притягнення до відповідальності порушників); б) організаційні заходи (створення та забезпечення діяльності спеціальних органів охорони пам'яток); в) оперативні заходи (виявлення, попередження та припинення грабіжницьких розкопок правоохоронними органами); г) просвітницькі заходи (формування у свідомості громадськості розуміння небезпеки грабіжницьких розкопок).

Зважаючи на зростання загроз культурній спадщині нашої країни з боку приватних осіб, які ведуть незаконні розкопки, а також від неконтрольованої будівельної діяльності, бажано було б прийняти ряд законодавчих актів, які

б враховували досвід правового регулювання цих відносин, що відображені у міжнародних актах та стосуються охорони культурної спадщини [4, с. 65].

Насамкінець підкреслимо, що реальне збереження культурної спадщини неможливе без наявності системного та належного законодавства. Норми вітчизняного законодавства про охорону пам'яток не можуть відтворити та попередити всі зміни, які відбуваються в Україні в сучасний перехідний період до створення держави з ринковою економікою. У зв'язку з цим, доцільно прийняти пакет законодавчих актів, кожен з яких встановлював би норми щодо захисту та збереження історико-культурних цінностей, визначав відповідальність за їх належне утримання та фінансову підтримку дослідницької роботи по виявленню пам'яток. До пакету таких законів, користуючись досвідом зарубіжних країн, можуть бути включені законодавчі акти щодо приватизації, землі, транспорту, реконструкції центрів історичних міст, розвитку сільськогосподарського виробництва тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Каткова Т. Г. Поняття культурної спадщини за міжнародним та українським законодавством / Т. Г. Каткова // Право і безпека. — 2005. — № 5. — С. 148–152.
2. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 року № 1805–III // ВВР, 2000, № 39, ст. 333.
3. Филатов А.И. Зарубежный опыт государственного управления охраной культурного наследия / <http://www.commonuments.crimea-portal.gov.ua>.
4. Прибега Л. В. Міжнародна охорона історико-культурної спадщини / Л. В. Прибега // Праці центру пам'ятокознавства. — 2004. — № 1. — С. 40–69.

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

КУДІНОВ Володимир Олексійович,
здобувач Національного університету
біоресурсів і природокористування України

Законодавче закріплення шляхів удосконалення земельної реформи в Україні знайшло своє відображення в Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року» від 17 червня 2009 року. Відповідно до даного нормативно-правового акту, передбачено три варіанти розв'язання проблеми: перший — залишити без змін державну політику у сфері земельних відносин, що обумовить збереження існуючої системи управління земельними ресурсами, незадовільний стан використання земель, загострення економічних і соціальних проблем у землекористуванні; другий — здійснити часткові зміни в системі державного управління земельними ресурсами, збільшити фінансування з державного бюджету заходів з удосконалення земельних відносин та управління земельними ресурсами, що дасть змогу частково стабілізувати земельні відносини і землекористування, але не забезпечить істотних зрушень у розвитку ринку земель, створення умов розвитку екологічного та інвестиційно-привабливого землекористування, особливо сільськогосподарського; третій — розробити та затвердити Державну цільову програму розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року, яка дасть змогу розв'язати більшість соціально-економічних та екологічних проблем міського і сільського землекористування, створити стабільний ринковий механізм регулювання земельних відносин і формування інвестиційно привабливого землекористування, забезпечить створення інтегрованої системи органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з управління земельними ресурсами, удосконалення економічних і правових відносин власності на землю, розвиток землеустрою та економічне регулювання землекористування, поетапне введення в економічний оборот земельних ділянок та прав на них тощо [1].

Безсистемний розвиток, внутрішня суперечливість, нерегульованість багатьох земельних відносин, недостатня наукова обґрунтованість, декларативність і безадресність законодавчих актів та відсутність механізмів їх реалізації, що є характерними рисами сучасної вітчизняної земельної реформи, зумовлені відсутністю у державі концепції реформування земельних відносин.

Саме тому в різних нормативно-правових актах задекларовані відмінні завдання та мета земельної реформи, а отже напрями державної політики задля їх реалізації. Крім того, взагалі відсутнє перспективне прогнозування та бачення розвитку земельних відносин, а також комплексне вирішення проблем у земельній сфері, формування нових пріоритетів земельної політики в державі в умовах євроінтеграції.

У цілому підтримуючи зазначені вище законодавчо закріплені пропозиції, вважаємо, що реалізація земельної реформи в Україні потребує системного вирішення, тобто прийняття пакету нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини в земельній сфері: Концепції земельної реформи в Україні (Концепції реформування земельних відносин в Україні), Стратегії земельної реформи в Україні (Стратегії реформування земельних відносин в Україні) та державні цільові програми за її окремими напрямками.

У вітчизняному законодавстві відсутнє законодавче закріплення механізму прийняття, створення, змісту та структури Концепції.

Інтегруючи погляди фахівців земельного права та дослідження зарубіжних і вітчизняних нормативно-правових актів, вважаємо за доцільне висловити власну авторську позицію щодо структури Концепції земельної реформи в Україні. Отже, Концепція земельної реформи в Україні має складатись з таких структурних елементів:

- преамбула;
- загальні положення;
- мета та завдання земельної реформи в Україні;
- об'єкти земельної реформи в Україні;
- принципи земельної реформи в Україні;
- основні напрями державної політики земельної реформи в Україні;
- інституційно-правовий механізм земельної реформи в Україні;
- міжнародне співробітництво України в умовах земельної реформи;
- прикінцеві положення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року // Офіційний Вісник України. — 2009. — № 51. — Ст. 1760.

СУТНІСТЬ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ІПОТЕЧНИХ УСТАНОВ

КОЛОСІНСЬКИЙ Ігор Анатолійович,

здобувач кафедри цивільного права та процесу КНУВС

Закон України «Про іпотечні облігації» містить велику кількість обмежень щодо діяльності спеціалізованих іпотечних установ, найважливішими серед яких є: встановлення виключного виду діяльності — придбання іпотечних активів (їх продаж в обмежених випадках) та випуск структурованих іпотечних облігацій в установленому цим законом порядку; безвідкличний порядок придбання іпотечних активів, включених до складу іпотечного покриття, тобто без права їх заміни, зворотного викупу або передачі; відокремлення іпотечного покриття від іншого майна; невключення іпотечного покриття до ліквідаційної маси; позбавлення права відчужувати, передавати у заставу або іншим чином обтяжувати іпотечні та інші активи, включені до складу іпотечного покриття, якщо тільки стосовно відповідних іпотечних активів не прийняте рішення про їх заміну відповідно до цього закону; позбавлення права розпоряджатися іпотечним покриттям в інший спосіб, крім вчинення дій, спрямованих на виконання зобов'язань за відповідним випуском іпотечних облігацій. Також іпотечне покриття та грошові доходи від нього не можуть бути предметом податкової застави до повного виконання зобов'язань за відповідним випуском іпотечних облігацій, а звернення стягнення на іпотечне покриття може здійснюватися лише на вимогу власників іпотечних облігацій у порядку, встановленому цим законом. Крім цього, інші особи, включаючи кредиторів спеціалізованих іпотечних установ, кредиторів управителя чи кредиторів власника іпотечних облігацій, не мають права пред'являти вимоги на іпотечне покриття, звертати стягнення чи іншим чином обтяжувати іпотечне покриття до повного виконання зобов'язання за відповідним випуском іпотечних облігацій, що забезпечується відповідним іпотечним покриттям.

Таким чином в результаті придбання спеціалізованими іпотечними установами іпотечних активів, що у подальшому набувають статусу іпотечного покриття здійснюється їх відособлення від іншого майна іпотечного кредитора і відбувається умовно кажучи «фіксація» майнового стану спеціалізованих іпотечних установ.

Це зумовлено необхідністю максимального зменшення вірогідності порушення установами своїх зобов'язань за структурованими іпотечними облігаціями внаслідок обтяження іпотечних активів за іншими, непов'язаними із облігаціями зобов'язаннями.

Таким чином, можна стверджувати, що сутністю спеціалізованих іпотечних установ, або іншими словами метою їх створення, є відособлення іпотечних активів від іншого майна іпотечного кредитора, створення їх особливого правового режиму, головною характеристикою якого є незмінність (статичність) та випуск боргових цінних паперів, виконання зобов'язань за якими здійснюється виключно за рахунок цих активів.

Підтвердження такого висновку можна знайти і на прикладах діяльності закордонних аналогів українських спеціалізованих іпотечних установ. Так федеральним законом Російської Федерації «Про іпотечні цінні папери» встановлено значні обмеження щодо діяльності іпотечних агентів, у тому числі: виключний вид діяльності, який полягає лише у придбанні вимог за кредитами (позиками), забезпеченими іпотекою та (або) заставних і права випуску облігацій з іпотечним покриттям, заборона укладати оплаті договори із фізичними особами, повноваження виконавчого органу повинні бути передані спеціалізованій організації, ведення бухгалтерського обліку повинно бути також передане спеціалізованій організації, але при цьому це мають бути різні спеціалізовані організації. Крім цього, іпотечним агентам, під загрозою звернення федерального органу виконавчої влади по ринку цінних паперів до суду з вимогою про ліквідацію іпотечного агента, заборонено здійснювати види підприємницької діяльності, не передбачені цим законом.

Як бачимо іпотечний агент має більше ніж спеціалізовані іпотечна установа ознак умовно кажучи «паперової організації», так як він не має штату працівників, їм керує інша юридична особа, бухгалтерський облік веде також інша юридична особа.

Варто також зазначити що українські спеціалізовані іпотечні установи та російські іпотечні агенти є учасниками відносин сек'юритизації договірних грошових зобов'язань. Подібні особи в міжнародній практиці називаються SPV (special purpose vehicle), а в перекладі на українську — спеціальні юридичні особи, що підкреслює їх особливість.

На думку російського юриста Туктарова Ю.Є., в якості SPV використовуються інструменти юридичного відособлення фінансових активів, відносно яких законодавством конкретної юрисдикції передбачена можливість здійснювати емісію цінних паперів. При цьому серед великої кількості інструментів юридичного відособлення в сек'юритизації використовуються не всі інструменти, а лише два види: юридична особа або відокремлений майновий комплекс, який юридичною особою не являється. Із числа юридичних осіб, на думку Туктарова Ю.Є. придатні лише ті, що найкраще пристосовані для емісії цінних паперів (в російському праві це акціонерні товариства).

Недаремно у доповіді Базельського комітету по банківському нагляду за 2004 рік, спеціально створена юридична особа згадується в якості механізмів фінансування.

З точки зору теорій виникнення юридичних осіб до спеціалізованих іпотечних установ найбільш застосованою є теорія «персоніфікованого (цільового) майна», так як відбувається об'єднання договірних грошових зобов'язань за певною кількістю договорів про іпотечних кредит (як правило на суму не менше 100 мільйонів доларів США) в єдиний комплекс і управління цим комплексом. При таких умовах саме відособлене майно, а не людський субстрат, є реальною основою юридичної особи, яке законодавець і персоніфікує, наділяючи власника майна правами юридичної особи.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

ВІДСУТНІСТЬ У ДІЯХ ПРАЦІВНИКА МІЛІЦІЇ, УМИСЛУ ЯК СУТТЄВА ОЗНАКА ПРАВОНАСТАСОВНОЇ ПОМИЛКИ

КАЛЄНІЧЕНКО Лідія Іванівна,

викладач кафедри теорії та історії держави і права
Харківського національного університету внутрішніх справ

Правонастосування — це владно-організуюча діяльність компетентних державних органів і посадових осіб, що виражається у процедурно-процесуальних формах, складається з реалізації юридичних норм щодо конкретних життєвих випадків і конкретних суб'єктів, для вирішення юридичної справи, в результаті чого виникають, змінюються, припиняються або відновлюються юридичні права та юридичні обов'язки сторін у цих справах [1, с. 168].

Результатом застосування норм права, як правило, є правонастасовні рішення, які забезпечують законність та зміцнюють правопорядок; з одного боку підтримують інтереси держави і суспільства, а з іншого — охороняють права громадян.

Проте результатом правонастосування працівника міліції є й випадки зловживання владою або службовим становищем, перевищення службових повноважень, правонастасовні помилки.

Стаття 364 та 365 Кримінального Кодексу України відповідно визначає **зловживання владою або службовим становищем** як умисне, з корисних мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб, використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби; **перевищення влади або службових повноважень** як умисне вчинення службовою особою дій, які явно виходять за межі наданих їй прав чи повноважень.

Під правонастасовною помилкою у юридичній літературі розуміють: результат владної діяльності спеціальних суб'єктів правонастосування, що суперечить нормам матеріального і процесуального права і який не досягає істинних цілей правового регулювання і кваліфікується як помилкове компетентним органом в особливому акті [2, с. 41]; протиправний юридичний факт, скоєний суб'єктом правонастосування в результаті неухважності чи нео-

бережності, і який має, як правило, випадковий і неусвідомлений характер в період прийняття рішень. [3, с. 177]; виданий акт застосування права, зміст якого не відповідає вимогам застосовуваних норм об'єктивного права і (або) принципам правозастосування [4, с. 13]; правопорушення в процесі правозастосування (проступки і злочини) і ненавмисні дії, що є відступом від вимог норм права [5, с. 139].

Приймаючи до уваги вищенаведені визначення правозастосовної помилки констатуємо, що «помилка виключає вину у формі як прямого так і непрямого умислу» «для помилки характерна вина у формі необережності — самовпевненості, грубої необережності, при якій правопорушник або передбачає (знає) можливість настання негативних наслідків і, не бажаючи їх, розраховує відвернути, чи хоча і не передбачає (не знає), але усвідомлює, що здійснювана їм дія (бездіяльність) може визвати такий результат» [6, с. 49]. Іншими словами помилка у застосуванні права теоретиками права здебільшого розуміється як результат добросовісної омани і як результат необережності.

Під оманю слід розуміти — невідповідне, неправильне, однобічне уявлення предметів, явищ у свідомості людини, на відміну від істини, що є адекватним відображенням предметів, явищ об'єктивної дійсності, «відтворюючим предмет у свідомості таким, яким він є насправді» [7, с. 155].

Необережність характеризується тим, що суб'єкт правозастосування передбачає можливість настання суспільно небезпечних наслідків своїх дій, але легковажно розраховує на їх відвернення, чи не передбачає можливості настання суспільно небезпечних наслідків своїх дій, хоча повинен був і міг їх передбачити.

Аналізуючи відмінні риси понять зловживання владою або службовим становищем, перевищення службових повноважень працівником міліції та правозастосовної помилки, зазначимо, що у випадку скоєння помилки суб'єкт правозастосування діє у суспільно-корисних цілях і іншої мети в нього немає. Тобто у працівника міліції, який скоїв помилку, немає бажання своїми діями нанести шкоду, тому помилка не може бути здійснена умисно, вона вчинюється лише ненавмисно, внаслідок омани чи необережності. Коли ж дії здійснюються з умислом, тобто у суб'єкта правозастосування є бажання настання шкідливих наслідків, то дії будуть кваліфікуватися вже не як помилка, а як злочин, М.М. Вопленко у даному випадку пише про «правозастосовне свавілля», яке — «порушує режим законності, власну, юрисдикційну, виконавчо-розпорядчу діяльність посадових осіб шляхом видання необґрунтованих актів застосування права, які виступають результатом самовлади і свавілля» [8, с. 160].

На нашу думку, саме відсутність у діях працівника міліції, умислу дозволяє відрізнити правозастосовну помилку працівника міліції від зловживання ним владою або службовим становищем, перевищення службових повноважень.

Приймаючи до уваги вищевикладене та той факт, що істотна ознака — це ознака, яка властива предметові за всіх умов, без якої даний предмет існувати не може і яка виражає корінну природу предмета і тим самим відрізняє його від інших предметів і родів [7, с. 578] констатуємо, наступне відсутність у працівника міліції умислу під час прийняття правозастосовного рішення є суттєвою ознакою правозастосовної помилки і дозволяє відмежовувати її від інших понять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Теорія держави і права : навч. посіб. / [О.М. Головка, І.М. Погрібний, О.В. Волощенко та ін.] ; за заг. ред. І.М. Погрібного ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х. : ХНУВС, 2010. — 274 с.
2. Вопленко Н. Н. Ошибки в правоприменении: понятие и виды / Н. Н. Вопленко // Советское государство и право. 1981. — № 4. — С. 38—46.
3. Котюк В. О. Теорія права : Курс лекцій : [навч. посібник для юрид. фак. вузів] / В. О. Котюк В.О. — К. : Вентурі, 1996. — 207 с.
4. Пунько О. В. Правозастосовна діяльність міліції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / О. В. Пунько. — Київ, 2005. — 20 с.
5. Пунько О. В. Правозастосовна діяльність міліції: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Оксана Віталіївна Пунько. — К., 2005. — 193с.
6. Кенжетаев Т. Р. Юридическая квалификация ошибки работника / Т. Р. Кенжетаев // Советское государство и право. — 1988. — №8 С. 44—51.
7. Логический словарь-справочник / [авт.-состав. Н. И.Кондаков] — 2-е изд. испр. и доп. — М. : Наука, 1975. — 720 с.
8. Вопленко Н. Н. Социалистическая законность и применение права / Н. Н. Вопленко. — Саратов : Саратовский гос. ун-т, 1983. — 184 с.

ПРАВОВА СФЕРА ЯК ІНСТИТУТИВНА СФЕРА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

ЛОБОДА Андрій Миколайович,

здобувач кафедри теорії держави і права
Київського національного університету внутрішніх справ

В основі взаємовідносин, взаємодії та можливих суперечностей між складовими системи національної безпеки слід виділяти дві взаємопов'язані складові національної безпеки, як знаходяться у взаємній залежності і чинять вплив одна на одна в рамках певної сфери національної безпеки: внутрішня та зовнішня.

Слід визнати, що в українському законодавстві не визначено поняття внутрішньої та зовнішньої безпеки, а в наукових дослідженнях дані питання також носять суперечливий характер. Так, одна група дослідників вважає за необхідне виділяти окремо внутрішню і зовнішню безпеку [1], натомість представники іншої переконані, що слід вести мову про національну безпеку і її прояв у зовнішній та внутрішній сферах [2].

Ми дотримуємося останньої позиції, адже безпека виступає як цілісний екзистенціальний феномен, котрий має власні форми прояву, одним з яких виступає внутрішня і зовнішня. Аналогічну позицію, зокрема, закріплено у Законі «Про національну безпеку Азербайджанської Республіки» від 29 червня 2004 р., де у ст. 14 зазначено, що залежно від джерел загроз національній безпеці Азербайджанської Республіки забезпечення національної безпеки є сукупністю двох складових частин, що утворюють єдність, — зовнішньої та внутрішньої безпеки.

Диференціація національної безпеки на різні сфери із одночасним виділенням у кожній із них зовнішньої та внутрішньої складової є необхідною для ефективного забезпечення національної безпеки.

Здійснений нами аналіз зарубіжних наукових джерел уможливорює констатувати, що в теоретичному плані концептуальні підходи щодо забезпечення безпеки базуються філософії лібералізму, згідно з якою головним гарантом безпеки індивіду, суспільства і держави виступає наявність розвиненого громадянського суспільства. Вважають, що загрози національній безпеці залежать від різних можливостей держави щодо їхнього попередження. Водночас відносини між складовими системи національної безпеки мають бути чітко визначеними законом, бути визнаними світоглядно і закріплені за необхідності механізмом державного примусу. Відтак ще раз стикаємося з об'єктивною потребою формування окремої сфери національної безпеки — правової, в рам-

ках якої були б сформовані загальні правові засади функціонування складових національної безпеки, визначений ідентичний механізм правового забезпечення функціонування кожної сфери національної безпеки.

Постійне винайдення окремо по кожній сфері закономірностей її функціонування і відповідно врегулювання відповідних відносин певними нормативними актами, не об'єднаних спільною логікою як щодо внутрішньої будови, так і механізмів правореалізації в цілому не дає системного позитивного впливу, адже без системного підходу як до аналізу будь-яких складових національної безпеки, так і до безпосередньої діяльності із її забезпечення неможливо говорити про системний, тим більше правовий вплив, котрий виступає чи не найголовнішим засобом просування національних інтересів і гарантування функціонування громадянського суспільства в країні.

Формування правової сфери національної є об'єктивною потребою і не виступає даниною моді. Адже окрім нормативного забезпечення функціонування кожної зі сфер, її функціонування як окремою сприятиме унеможливленню узурпації функцій одним із суб'єктів забезпечення національної безпеки в одній сфері національної безпеки.

Наступним шаром доказової бази необхідності формування правової сфери виступатиме аналіз складових системи національної безпеки.

В рамках функціонування правової сфери має бути вироблено методологію формування пріоритетних національних сфер відповідно до кожної сфери національної безпеки. Помилковий підхід, застосований в Законі України «Про основи національної безпеки України», має бути виправлено і безпосередньо в рамках оновленого нормативного акта. Мають бути чітко визначені сфери національної безпеки, а в рамках даних сфер такі основні компоненти:

- 1) національні інтереси в конкретній сфері життєдіяльності, котрі становлять субстрат сфери національної безпеки;
- 2) загрози національним інтересам у даній сфері життєдіяльності;
- 3) напрями державної політики національної безпеки у даній сфері;
- 4) очікувані результати реалізації напрямів державної політики;
- 5) контроль і нагляд за реалізацією державної політики національної безпеки у даній сфері життєдіяльності.

Слід чітко розмежовувати політику національної безпеки, котра спрямована на запобігання загроз і небезпек і політику сталого розвитку, яка спрямована на реалізацію національних інтересів. У наукових дослідженнях частіше ототожнюються такі категорії як безпека і розвиток, національні інтереси у сфері національної безпеки і національні інтереси, які притаманні будь-якій сфері життєдіяльності. Це є неточним, оскільки політика національної

безпеки спрямована передусім на створення таких умов, за яких би загрози і небезпеки не могли значно впливати на реалізацію національних інтересів. Натомість політика розвитку передбачає якісну і кількісну модернізацію і перетворення, реструктуризацію і реформування складових державної політики з метою реалізації усієї системи національних інтересів. Тому правильним є твердження про те, що загрози можуть виступати критеріями формування державної політики у сфері національної безпеки [3–5].

Нині спостерігається досить стійка тенденція щодо розширеного тлумачення поняття «національна безпека» при розробці та здійсненні політики держави в різних сферах життєдіяльності суспільства, внаслідок цього в сферу національної безпеки включають різноманітні суспільні та індивідуальні потреби. У рамках правової сфери мають бути вироблені чіткі критерії та ознаки, індикатори та показники національної безпеки, закріплені на нормативному рівні, які сприятимуть вихолощенню несутнісних ознак національної безпеки, а головне легітимізують через закріплення дефініції атрибутивні ознаки, що в цілому сприятиме ефективному правозастосуванню і підвищенню ефективності захисту прав і свобод громадян, зміцненню громадянської злагоди.

Процеси глобалізації, транспарентності і дальшого розвитку інформаційного суспільства окрім позитиву несуть і негатив: девальвація традиційних уявлень про державний суверенітет, деєтатизація сучасного суспільства, утопічні перекося із формування громадянського суспільства на підставі зменшення ролі держави, втрата національної ідентичності через процеси транскультурації, запровадження сучасних моделей соціально-політичних трансформацій, спрямованих на знищення національних держав тощо. У даному аспекті формування правової сфери сприятиме виробленню критеріїв розроблення правової бази, що регулює суспільні відносини у сфері національної безпеки, адже законодавство саме по собі є лише формою виразу волі правлячої еліти і не завжди може відповідати національним інтересам.

Державна політика національної безпеки за своїм змістовним наповненням та спрямованістю може не співпадати з політикою керівництва держави, яку проводять політичні сили, які перебувають при владі.

Таким чином здійснювана політика національної безпеки може не відповідати національним інтересам. Водночас існування правової сфери і відповідно ефективне функціонування механізму правової безпеки сприятиме зменшенню суперечностей між реальною і необхідною для народу політикою.

Можна погодитись у даному контексті із думкою Г.П. Ситника, який вказує на те, що політика визначається сферою владних відносин, обумовлених

пануючими ідеями, теоріями, концепціями, а проблеми у сфері національної безпеки обумовлені більш-менш постійними константами, які є функціями національних цінностей, інтересів, культури, традицій, особливостей національного характеру тощо... вони більш статичні у порівнянні із детермінантами, які визначають політичну палітру, не кажучи вже про політичну доцільність та певний суб'єктивізм при визначенні загроз щодо реалізації національних інтересів [1, с. 158]. Дані константи мають бути закріплені на законодавчому рівні і бути непорушними незалежно від режиму, який приходить до влади.

Зазначене ще раз наочно підтверджує правильність нашого підходу щодо необхідності уконституювання правової сфери національної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Ситник Г.П.* Державне управління в сфері забезпечення національної безпеки: теорія і практика: Дис. д-ра наук з держ. упр-ня: 25.00.01 / Нац. акад. держ. упр-ня при Президентові України. — К., 2004. — 417 с.
2. *Ліпкан В. А.* Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України :дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07 / В. А. Ліпкан; Київ. нац. ун-т внутр. справ. — К., 2009. — 643 с.
3. Основы национальной безопасности: Моногр / М.М.Абдурахманов, В.А.Баришполец, В.Л. Манилов, В.С.Пирумов. — М.: Друза, 1998. — 327 с.
4. *Возжеников А.В., Глебов И.Н., Золотарев В.А.* Основные концептуальные положения национальной безопасности России в XXI веке. — М.: Изд-во ЭДАК ПАК, 2000. — 48 с.
5. *Манилов В.* Угрозы национальной безопасности России // Военная мысль. — 1996. — № 1. — С. 7–17.

АНОНС

АНОНС ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЙ

Шановні науковці! Організаційний комітет Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції інформує Вас, що *наступні* науково-практичні інтернет-конференції проекту «Імперативи розвитку юридичної та безпекової науки» будуть проведені:

Дата проведення конференції	Дата подачі матеріалу на конференцію
29 жовтня «Національна та міжнародна безпека в сучасних трансформаційних процесах»	до 29 вересня
20 грудня «Актуальні проблеми реформування системи правоохоронних органів»	до 20 листопада

Прохання матеріали надіслати відповідно до обраної Вами дати участі у нашій конференції.

До участі в заході запрошуюються студенти, курсанти, аспіранти, ад'юнкти, вітчизняні і зарубіжні вчені, провідні науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів та наукових установ, представники правоохоронних органів, а також громадських організацій.

З огляду на важливість заходу, а також актуальність заявленої тематики конференція сприятиме поглибленню досліджень проблем сучасної юридичної науки. За підсумками конференції будуть сформовані рекомендації, які будуть направлені до вищих органів державної влади України та Європи.

У рамках конференції плануються роботи за секціями: 1. *Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права.* 2. *Конституційне право. Міжнародне право.* 3. *Цивільне та сімейне право.* 4. *Кримінальне право. Кримінально-процесуальне право. Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право. Прокурорський нагляд.* 5. *Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне та податкове право. Муніципальне право. Інформаційне право.* 6. *Трудове право, Екологічне право. Земельне право. Аграрне право.* 7. *Фінансове право. Банківське право.* 8. *Господарське право.* 9. *Право інтелектуальної власності.* 10. *Національна, регіональна та міжнародна безпека.*

Робочі мови конференції: українська, англійська, російська.

Матеріали конференції будуть розміщені на Інтернет-сайті <http://www.natsecurity.com.ua>, а також будуть офіційно опубліковані у збірниках конференції у легальних видавництвах, зареєстрованих відповідно до законодавства України, які мають право на виготовлення друкованої продукції, а також матимуть міжнародний номер ISBN, а також УДК і ББК.

Таким чином, дані збірники стануть можливим для використання у будь-якій бібліотеці світу, а не будуть простою збіркою неофіційних статей, які неможна ніде використати і на які важко посилатися при публікуванні результатів власного наукового пошуку.

Вартість публікації у збірнику тез доповідей складає **40 гривень за кожному повну** (або неповну) **сторінку** формату А4. Оплата за видання збірників надсилається на рахунок 2600 71535 84000 Укрсиббанка, ДРФО Ліпкан О.С. 313 580 1549, МФО банку 351 005. **Призначення платежу:** Виготовлення друкованої продукції.

Ви офіційно сплачуєте гроші за видання збірника, а не поповнюєте невідомим особам їхні карткові рахунки. Це дає впевненість у тому, що видавництво, в якому надруковані наші збірники є офіційно зареєстрованими в органах державної влади, а також те, що Ви отримаєте власні збірники поштою на адресу, вказану Вами в заявці.

У разі Вашої зацікавленості, просимо подати до друку доповіді, заявку та електронний варіант документа про оплату на участь в електронному вигляді на **e-mail: book@market-ua.com** відповідно до обраної Вами дати участі у нашій конференції.

У заявці необхідно вказати такі відомості:

- П.І.Б. автора (авторів), якому (яким) необхідно надіслати збірники;
- домашня адреса, код міста;
- контактний телефон;
- місце роботи або навчання, посада, вчене звання, науковий ступінь;
- e-mail, який буде вказаний на інтернет-сторінці для можливості поставити Вам запитання щодо наданих матеріалів.

З матеріалами попередніх конференцій можна ознайомитись на сайті:

<http://www.natsecurity.com.ua/students/>

Вимоги до оформлення тез доповідей: матеріали подаються у форматі "doc" або "rtf" текстового редактора Microsoft Word; обсяг тексту – 2-10 сторінок; поля з усіх сторін 20 мм; гарнітура Times New Roman, кегль 14, інтерліньяж – 1,5.

Зразок оформлення тез

Секція
НАЗВА ДОПОВІДІ

ПІБ автора
Місце роботи або навчання
Науковий ступінь

Текст доповіді

Список використаних джерел:

1.

Важливо пам'ятати!!!

Відповідальність за висвітлений матеріал у тезах несуть автори доповідей.

Кожна неповністю заповнена текстом сторінка оплачується як і заповнена. Рукопис не підлягає додатковому редагуванню, тому він має бути ретельно підготовлений.

На одну наукову працю надсилається 1 (один) примірник збірника на адресу першого автора, який вказаний у відомостях про авторів.

Оригінал документа про оплату зберігайте у себе.

Наші контакти: **Email: book@market-ua.com, academic@ukr.net**

Конференція „Імперативи розвитку юридичної та безпекової науки” – постійно діючий креативний хай-тек проект, заснований родиною Ліпканів у 2005 році. Результати конференції видаються друкарським способом офіційно зареєстрованим суб'єктом видавничої справи ФОП Ліпкан О.С., згідно з нормами ДСТУ, зокрема і щодо накладу та розсилки обов'язкових примірників, а також розміщуються на сайті **www.natsecurity.com.ua**.

Зміст і місію даного проекту ми хотіли б розкрити через постановку та відповідь на запитання, що найчастіше ставляться до нас.

Яке призначення даного проекту?

Основне призначення даного проекту – забезпечити українських студентів, аспірантів та вчених реальною можливістю публікувати результати власних досліджень для ознайомлення з ними широким кіл як української громадськості, так і зарубіжних вчених. Це досягається через: 1) безумовне розсилання матеріалів конференцій *усім визначеним адресатам* відповідно до Законів України „Про обов'язковий примірник документів” від 9 квітня 1999 року № 595-XIV, „Про внесення змін до статті 8 Закону України „Про обов'язковий примірник документів” від 4 квітня 2007 року № 867-V (загалом 40 адресатів); 2) розсилання в бібліотеки тих навчальних закладів, учасники яких взяли участь в конференції ВНЗ, студенти або аспіранти матеріалів учасникам; 3) розсилання безпосереднім учасникам конференції; 4) публікацію матеріалів конференції в Інтернеті.

У чому полягає відмінність нашої Інтернет-конференції від звичайних та подібних Інтернет-конференцій?

Відмінність і престижність участі в нашій Інтернет-конференції обумовлена наступними принципами, що початково закладені в неї:

- 1) комунікативність – матеріали конференції публікуються не лише в збірниках тез, що друкуються, але й стають вільними для доступу в режимі читання в Інтернеті. Це уможливило ознайомлення з дослідженнями авторів більш широкого загалу, ніж читацька аудиторія збірників тез і матеріалів конференції, надрукованих на паперових носіях;

- 2) економічність — автор матеріалів не витрачає власних коштів на проїзд в інші міста, а також свого часу, і може знайомитися з матеріалами конференції і спілкуватися в зручний для себе час через форум одночасно з колегами з різних куточків країни;
- 3) оперативність — термін оголошення про проведення конференції і практичного виходу збірників не перевищує 3 місяців;
- 4) плановість — дати проведення конференцій є наперед визначеними, що дає можливість чітко планувати вихід власної статті в потрібний для резидента конференції час;
- 4) системність — наш проект є закритим системним комплексом, оскільки від стадії його розроблення до стадії практичної реалізації він перебуває повністю під нашим контролем;
- 5) компетентність — ви сплачуєте гроші не фізичним особам, поповнюючи невідомо кому карткові рахунки, а перераховуєте гроші на рахунок офіційно зареєстрованого в органах державної влади суб'єкта підприємницької діяльності за виготовлення друкованої продукції, що гарантує вам надійне і цільове вкладання власних коштів і реальність виходу збірника;
- 6) гарантованість — гарантією виходу збірника є повністю легальний процес проведення конференції, чіткість оголошених і проведених конференцій, і відповідно виготовлення і друк збірників, а також їхня подальша реалізація в офіційно зареєстрованих інтернет-магазинах;
- 7) безперервність — наш проект є постійно діючим, це означає, що дані конференції проводяться постійно в безперервному режимі;
- 8) відкритість — окрім запланованих конференцій, ми можемо проводити і друкувати на замовлення матеріали спеціалізованих конференцій, присвячених розглядові окремих проблем;
- 9) якість — матеріали конференції якісно друкуються на відповідному папері і мають кольорову обкладинку, в Інтернеті вони викладені в спеціальному форматі, який є зручним для читання і роботи з текстами різної складності;
- 10) відповідність державним стандартам — кожний збірник конференції отримує УДК, ББК, а також має свій ISBN, і відповідно на задньому боці обкладинки — штрих-код (бар-код). Його друк відбувається на сертифікованому обладнанні і відповідає ДСТУ, що є свідченням його легальності та офіційності, на противагу іншим збіркам, які друкуються без зазначених вище нами вихідних даних, обмеженням тиражем, що: *а)* унеможливило його розсилку обов'язковим адресатам, визначеним у законодавстві України; *б)* призводить до відсутності даних збірників у чітко визначених адресатах обов'язкової розсилки; *в)* зводить нанівець прагнення авторів публічно висловлювати свої думки; *г)* спричинює відсутність ISBN і відповідно штрих-коду, а отже робить даний збірник неофіційним і непридатним для використання в бібліотеках України та світу, а також незареєстрованим у Книжковій палаті України; *д)* означає, що збірники готуються лише за кількістю

учасників, і окрім них, з матеріалами конференції ніхто ознайомлений бути не може.

Яким чином захищене право інтелектуальної власності публікацій авторів при розміщенні їхніх статей на Вашому сайті?

Використання високих технологій дозволило нам зробити зручним перегляд матеріалів попередніх конференцій таким чином, щоб зацікавлена особа могла *лише дивитися* той чи інший текст без можливості його копіювання.

Як взяти участь у даній конференції?

Брати участь у нашій конференції дуже просто. Потрібно завітати на наш сайт **www.natsecurity.com.ua**, обрати зручну для Вас дату проведення конференції і надіслати свій матеріал на нашу електронну адресу: e-mail: **book@market-ua.com**.

Скільки коштує участь у конференції?

Цінова політика участі обумовлена відповідністю даного видання усім вимогам ДСТУ, а також нормативам Книжкової палати України, щодо отримання міжнародних стандартних номерів. Відтак, ціна участі є пропорційною кількості сторінок, що ви їх надішлете, і в кожному конкретному випадку встановлюється окремо. А головне: окрім того, що вам *до дому* поштою прийде збірник матеріалів конференції, ваші матеріали *безкоштовно* будуть розміщені на нашому сайті, і з ними зможе познайомитися будь-яка людина на цій планеті.

Чи є альтернативи Інтернет-конференціям?

Нині, зважаючи на темпи життя, інформатизацію суспільства і дедалі зростаючу роль інформаційних технологій, альтернатив інтернет-конференціям не існує.

**Наш проєкт –
пропозиція авторам крокувати разом із нами в майбутнє.**

*Дати наступних конференцій на 2010 рік:
29 жовтня і 20 грудня 2010 року.*

Навчально-наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗМІЦНЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ І НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ УКРАЇНИ

*Матеріали науково-практичної конференції
Київ, 24 серпня 2010 р.*

Керівник видаваних проектів: **В.А.Ліпкан**

Художній редактор *О.Г. Новіков*

Коректор *О. С. Ліпкан*

Комп'ютерне верстання *Д. Лепешин*

Підписано до друку 24.08.2010 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Умов.друк.арк. 11,6.
Наклад 300 прим. Зам. № 10025

Видавець ФОРМ ЛІПКАН Олена Сергіївна

03126, Київ, вул. М.Донця, 23, б, кв. 33

Тел. +38 099 313 6581, факс: +38 044 4040 483

E-mail: book@market-ua.com, сайт: www.book.market-ua.com.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3535 від 27.07.09.

Виготівник ТОВ «Дорадо-Друк»
09000, м.Сквира, вул. Щорса, 7
(044) 501-75-69
www.doradoalliance.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 2600 від 01.09.2006 р.

